

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Demir Özlü

Önünde Boş Bir Uzam

ANLATI

ÖNÜNDE BOŞ BİR UZAM

Demir Özlü (İstanbul-Vefa, 9 Eylül 1935) Ödemiş İstiklâl İlkokulu, İzmir Karşıyaka Ortaokulu, Kabataş Erkek Lisesi (1953) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni (1959) bitirdi. Bir yıl kadar Paris'te kaldıktan (1961-62) sonra Türkiye'ye dönerek İÜ Hukuk Fakültesi'nde Hukuk Felsefesi ve Metodoloji Kürsüsü'nde asistanlık yaptı (1960-64). Siyasal eylemleri nedeniyle işine son verilince avukatlık mesleğine döndü (1964-79). Yedek subaylık hakkı verilmediği için askerliğini er olarak Muş ve İstanbul'da tamamladı. 1971'deki askeri müdahaleden sonra bir süre tutuklu kaldı. 1979'da İsveç'e yerleşti. 1980'deki askeri darbeden sonra vatandaşlıktan çıkarıldı; Türkiye'ye ancak Aralık 1989'da dönebildi. Stockholm ve İstanbul'da yaşıyor. 1950 Kuşağı yazarları arasında bireyin yalnızlığını, mutsuzluğunu, bunalımlarını, intihar saplantılarını, yabancılaşma duygusunu, tedirginliklerini öğretilmelerle dolu simgesel bir dille işlemesiyle öne çıktı. Ödülleri: *Soluma* ile 1964 TDK Öykü Ödülü, *Stockholm Öyküleri* ile 1989 Sait Faik Hikâye Armağanı, *Bir Yaz Mevsimi Romansı* ile 1990 Orhan Kemal Roman Armağanı, *İthaka'ya Yolculuk* ile 1997 *Dünya Kitap* Dergisi Yılın Kitabı Ödülü ve 1998 Yunus Nadi Roman Ödülü, 1998 *Düşler Öyküler* Dergisi Öykü Onur Ödülü, *Amerika* 1954 ile Sedat Simavi Edebiyat Ödülü.

Öykü: *Bunaltı*, 1958; *Soluma*, 1963; *Boğuntulu Sokaklar*, 1966; *Öteki Günler Gibi Bir Gün*, 1974; *Aşk ve Poster*, 1980; *Stockholm Öyküleri*, 1988; *İstanbul Büyüsü* (seçme öyküler), 1994; *Geçen Yaz Kentte Kızlar*, 2001; *Şapka, Deniz Kıyısı ve Yüz*, 2003; *Kendi Evine Varamamak*, 2011; *Sürgün Küçük Bulutlar* (toplu öyküler), 2012. **Roman:** *Bir Uzun Sonbahar*, 1976; *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları*, 1979; *Bir Yaz Mevsimi Romansı*, 1990; *Tatlı Bir Eylül*, 1995; *İthaka'ya Yolculuk*, 1996; *Amerika* 1954, 2004; *Dalgalar*, 2006. **Anlatı:** *Bir Beyoğlu Düşü*, 1985; *Berlin'de Sanrı*, 1987; *Kanallar*, 1991; *Bir Beyoğlu Düşü / Berlin'de Sanrı / Kanallar* (toplu anlatılar), 2011; *Önünde Boş Bir Uzam*, 2012. **Öbür kitapları:** *Sürgünde On Yıl*, 1990; *Berlin Güncesi*, 1991; *Ne Mutlu Ulysses Gibi*, 1991; *Siyasi Yazılar*, 1993; *Borges'in Kaplanları*, 1997; *Balkur'da Akşam Yemeği* (düzyazı şiirler, bir öykü), 1997; *Paris Güncesi*, 1999; *Samuel Beckett'in Terzisi*, 2003; *Kentler Kadınlar Yazarlar*, 2003; *Kanal Kentlerinde*, 2010.

*Demir Özlü'nün
YKY'deki kitapları:*

Balkur'da Akşam Yemeği (1997)
Borges'in Kaplanları (1997)
Bir Beyoğlu Düşü ~ Berlin'de Sanrı ~ Kanallar
(*toplu anlatılar*, 2011)
Sürgün Küçük Bulutlar (*toplu öyküler*, 2012)
Önünde Boş Bir Uzam (2012)

DEMİR ÖZLÜ

Önünde Boş Bir Uzam

Anlatı

Yapı Kredi Yayınları - 3603
Edebiyat - 1045

Önünde Boş Bir Uzam / Demir Özlü

Kitap editörü: Murat Yalçın
Düzeltili: Darmin Hadzibegovic

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Bilnet Matbaacılık Biltur Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.
Yukarı Dudullu Organize Sanayi Bölgesi 1 Cadde
No: 16 Ümraniye / İstanbul
Sertifika No: 15690

1. baskı: İstanbul, Haziran 2012
ISBN 978-975-08-2304-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2012
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ÖNÜNDE BOŞ BİR UZAM

Bir mektuptan:

“Wannsee gerçekten zenginlerin oturduğu bir sayfiye yeri. Yüksek ağaçlar ardına saklanmış, eşine az rastlanır ölçüde güzel köşkler var. Berlin göllerle ve kanallarla çevrilidir. Bütün kanallar da en büyük göl olan Wannsee’de birleşir. Brandenburg eyaleti burası. Berlin’in içinde beni en çok mutlu eden şey de cadde-lerin dizaynıdır. Müthiş rahatlık veren bir yer. Kent çok geniş bir araziye yayılmış. Elbette bir şehri sevmek için onun tarihiyle, orada yaşamış insanların tarihiyle de ilgilenmek gerekli. Ben bunu bir ölçüde eski gelişlerimde yapmıştım. Büyük Friedrich’in kurduğu barok kent Potsdam buraya on dakika. Voltaire’in de yaşadığı Sanssouci şatosu da orada.

Aralık’ta çöplüğüme döneceğim.”¹

Wannsee

Buraya, gizli bir çekime kapılmış gibi geldin. Kuşkusuz ilk gün zaman zaman, büyük ağaçlarıyla, bahçelerin, ağaçların ardına çekilmiş olan, eski ama bakımlı köşkleriyle, otomobil yollarını ıssızlığa bırakarak sanki sonsuz bir zaman boyunca varlıklarını sürdürecektir gibi olan sokakları dolaşacaksın. Hemen hemen hiçbir değişiklik yok, gölün rutubetini yansıtan bu sokaklarda. Am Sandwerder Sokağı'nda değişen bir şey yok. Geceleri sokak lambalarından çok az ışık yansıyor; adeta karanlığın içinde yürüyorsunuz. Bahçeler içindeki irili ufaklı köşklerin pencerelerinden de dışarıya yansıyan ışık ölgün bir ışık, bahçeyi bile aydınlatmıyor. Süren karanlık eski günlerin karanlığından farksız. Gene de seveceksin bu karanlığı. Kimi geceler uyku saati gelse de; hava soğuk da olsa rahat uyuyabilmek için bu sokakta bir gece gezintisi yapmak zorundasın diye düşünümektесin. Hayır, aynı yerleri geçmiş zamanda yeniden, yeniden görmüş olmak, şimdi de bu geçen yılların bir tekrarını yaşamak duygusu seni kötümser düşüncelere götürmüyor. Dönüşünde geceyi geçireceğin konağa dönerken kendi kendine “iyi, iyi bu” diyorsun. Bir ay burada kalma düşüncesi de mutsuzluk duyguları yaratmayacak sende diye düşünüyorsun.

Kente indin. Kente inmek banliyö treniyle, yeni inşa edilmiş olan Friedrichstrasse'de yürümek ya da bir durak daha öteye giderek Hackescher Markt'ta inmekti.

Friedrichstrasse'de inip de, caddenin aşağı bölümlerine kadar yürüdükten sonra Leysieffer kahvesine dönüyordun. Hackescher Markt durağında inersen de, alanı geçip Café Hackescher adlı, hemen hemen köşeye düşen ferah kahveye gidiyordun.

Yazı tasarıları kolay kolay gelmez insanın zihnine. Tamamlanmış, senin kabul edebileceğin parlak bir tasarımın aniden geliyseyse çok seyrek olur. Onu dahi yazıya geçirirken bazı bölümlerini derme çatma bulursun. Ama yazıp tamamlamalısın. Sonunda elinde kendinin de darmadağınık bulduğun bir *manus* kalsa da. Çok kez de *manus*'un darmadağınıklığı bir sanıdır. Sonradan yeniden baktığında bütünseldir *manus*. Sana derme çatma gelen yerleri de bütün bütüne tamamladığını fark edersin. En iyisi, en iyisi, daha sonraya bırakmak bu *manus*'u. Sana iyi yazılmış görünecek bir zamana. Café Hackescher'de parlak bir tasarım düşse zihnine. Yıllardır yazma gereksinimi duyup da, bu tuhaf çatışmanın içine girmekten yorulmuş zihnine hazır, bütünlüğünü kendi içinde saklayan, parıltılı bir taslak düşse. Café'nin geniş lokale egemen kahverengi tahtadan aksamı, perdelerin verdiği hafif loş ışık verse bu tasarımı sana. Ya da Fried-

richstrasse'deki pastaneye egemen olan kırmızımtırak renk, pastaneye girip çıkanlar, bu servis yapan insanlar taşısa bunu. Ama her zaman bu tür bir çalışmadan utan-
dın durdun. El emeğiyle çalışanlar, gündüzleri –gece yarısından sonra çalışanlar bir yana– saat 9'la öğleden sonra 5 arasında çalışanlar karşısında utandın, suçluluk duygusunu hissettin. Utanmamalısın. İyi yazılabilmiş her yazı bu haksızlıklar da içinde olmak üzere, bütün haksızlıklara başkaldırmadır. Kimsenin sesi çıkmıyor. Kalabalıklar bastırılmış düşlerinin soluk imgeleri içinde sürüklenip gidiyorlar. Kendini iyileştirmek için yazdığını düşünsen de, “ıssız çöllerden” ya da Berlin'deki kanallardan söz etsen de, bir “sis çanı” olacaksın sen. Korkma, kendini koy ortaya.²

Pazar günü güzel bir hava vardı. Batıda göl, onun da ardında ağaçlar arasında alçacık görünen evlerin yer aldığı geniş kara parçasının üzerinde güneş eflatun rengi uzun bir çizgi bırakmıştı. Artık bu mevsimde çok uzakta olan güneşin kızıl parıltısıydı bu. Elbette yaz güneşi değildi. Fakat gene de kendine özgü bir buyurganlığı vardı. Tatlı bir güneşti bu. Aslında biraz etraflıca düşünürseniz, yaratmış olduğu dünyada yaşayan insanlarla pek bir ilgisi yoktu. O kendi yörüngesindeydi.

Hackescher Markt'a gittin, ön bölümü ayakta kalmış, sonra da yenilenmiş olan büyük sinagogun önüne kadar yürüdün. Sinagog şimdi polis koruması altındaydı. Berlin'e daha önceki gelişlerinde bu çok büyük ön bölümün ardında çok geniş bir toplantı salonu olduğunu Kristal Gece'den³ önce alınmış fotoğraflarda görmüştün. Yıkılmış olan o bölüm henüz yeniden inşa edilmemişti. Fotoğraflarda, kutsal günlerde o geniş bö-

lümünde toplanmış museviler tek tek görünüyordı. Savaş öncesi dönemin insanları. Kaçıp kurtulamayanları toplama kamplarına gönderilmeden önce. Musevi bir arkadaşın, konuşma o dönem üzerine ulaşınca sadece:

“Delilik” demişti. “Delilik.”

Olayın korkunçluğu üzerine yorumlar yapmak, ayrıntılara girmek istememişti. Şimdi bu mahallelerde toplama kamplarına gönderilmiş musevilerin oturdukları evleri saptadıkça, binanın önündeki kaldırımlarda, kaldırım taşları üzerine sarı, parlak bir madenden isimlerini yazıyorlar onların. İsimlerin altına da hangi tarihte hangi toplama kampına götürüldüğünü. Geçen gelişine göre, bütün bu bölgedeki mahallede taşlar üzerindeki madeni sarı yazılar çoğaldı.

Sen bu kez de, hemen her zaman yaptığın gibi sinagogun ardındaki, hemen hemen boş sokaklara dalıyorsun. Orada, bir küçük daire kiralayarak oturduğunu hayal ediyorsun. Dairende öyküler yazmayı arzuluyorsun. Çünkü nedendir bilinmez bu tenhalık, ıssızlık senin yazın alanın. İçini kapsayan –bu nedenini tam bilmediğin– eğilime hemen düşünsel bir kılıf bulmaya çalışmıyorsun. O istek içinde, buruk bir mutluluk duygusu veren, ama tek başına, yalnız, oldukça insansız bir yükseliş olarak kendini duyuruyor. Çocukça duygulara kapılıyorsun, mutluluğu orada bulacağını sanıyorsun. Eskiden yazdığın öykülerin dokusunu anımsıyorsun.

Ardından, yürüyerek tramvayların geçtiği caddeye çıkıyorsun. Burada kalabalık var. Yabancılar da. Köşede yer alan, bu taraftan gidilince, önce taş döşeli bir iç avluya bakan pencerelerini gördüğün –sarı, madeni yazılara da orada rastladın ilk önce– Café Hackescher Hof’a gidi-

yorsun. Çeşitli insanların oturduğu lokalde, ortalaradaki boş masalardan birine, ya da bara sırtını veren, arkasını yaslayabileceğin uzunca bir muşamba koltuğu olan masalardan birine oturuyorsun. Servis yapan kıza:

“Ein tasse café und 4 cl. Four Roses” diyorsun.

Karşıda duvarın dibindeki masalardan birinde, sabahın bu vaktinde öpüşen iki kadın var.

Tim geldiğinde, bu yörenin ardındaki mahalleleri birlikte dolaşacaksınız. O mahalleleri çok anlattı durdu sana. Şimdi dokuz ay yaşadığı yerleri tek tek göstermek istiyor.

Gece, akşam yemeğini yediğin, Wannsee’ye ilk geldiğinden beri tanıdığın lokantada, bu akşam vakitleri bir değişim olduğunu sanıyorsun. Bilmiyorsun; sanında gerçek payı var mı ya da büsbütün bir yanılgı mı bu?

Bir gece önce bu lokantada yemek yerken, her zaman oturduğun barın da bulunduğu ön bölüm dolu olduğundan iç bölüme geçmiştin. Sen yemeğini yemeye başlamıştın ki, yanındaki masaya kostüm giyinmiş, ne ölçüde varlıklı olduğunu bilmediğin iki alman müşteri geldi. Daha önceleri de dikkatini çekmişti. Lokantada akşamları hizmet eden iki garson kadın oluyordu, bir de onlara göre daha göz alıcı giyinmiş, hôtês’e benzeyen bir kız daha. Almanlar otomobilleriyle gelmiştiler ve öyle sanıyorsun ki bu gece cuma gecesi olduğu için eğlence arayacaklardı. Hôtês güzeldi. Konuşmalarını anlamasan da, bu iki adamın kız üzerine konuştuklarını hissettin. Birisinin ötekine “gece yarısı gelince bu kıızı buradan alabilirsin” dediğini sandın. Adamın konuşmasının bütün sözcüklerini anlamasan da. Bu gece

de seni daha önce görmüş olup olmadığını bilmediğin, gene gece gezintilerine uygun giyinmiş, çok uzun tırnakları renksiz bir ojeyle boyanmış hôtes sana da servis yaptı. Özellikle içkilerini, ön bölümde yüksek bir masanın başında, yüksek bir sandalyede oturan sana getiren hep oydu. Biraz aşırı giden bir ilgiydi. Bu ilgi yabancı olduğun için miydi? Yoksa servis yapan kızlar gibi her akşam değişen kızlar lokantada yemek yiyen yalnız erkeklerle çıkmaya izinli miydiler?

“Size bir kahve ikram edeceğim.”

“Peki, olur, içeyim.”

Daha sonra gene geldi kız

“Bu da küçük bir konyak”

“Ama bunu hesaba katmalısınız.”

“Hayır, yapmayacağım.”

Kızın, sen nedenini bilmiyordun ama, seninle çok ilgilenmiş olduğunu düşünüyordun. Ardından sana bir küçük konyak daha verirken o kadar yakınına geldi ki, gövdesi yüksek sandalyede oturan senin gövdeneye sür-tündü. Sen de bu yakınlaşma oyunu sırasında, onun sana çok yakın olan elini öptün.

Kız, lokanta kapısının, kış başlangıcı olduğundan kullanılan ağır deri perdesini açarken:

“Yarın akşam da mutlaka gelin” dedi.

Başını salladın. Düşünceler içindeydin. Çok eskide kalmış bir geçmiş sana doğru gelmemeliydi. ‘Herhalde yarın akşam gelmeyeceğim’ diye düşündün. Seni çevreleyen hayattan mı kaçıyordun? Duvar yıkılalı Berlin’de tam bilmediğin değişimler mi olmuştu? Wannsee kıyısının sokak lambalarının yetmeyen ışıklarının parladığı yöreye baktın. Gölün üzeri karanlıktı. ‘Bütün bu görün-

tülerin önünden geçerek o karanlık boşluğa doğru yürüyeceğim' diye düşündün.

Konağın açık demir parmaklıklı kapısından bahçeye girdiğinde: "İyi, gene de iyi. Doğrusu iyiyim" diye mırıldandığını fark ettin.

Tim'in yer ayırttığı otele gideceğini, orada odada kalıp onun Stockholm'den geliş saatini orada bekleyeceğini düşünürken, Paris'teki Hotel Campanile'i de düşündün. Son yıllarda yapılan oteller o Paris otelleri gibi küçük yapılar değillerdi. Artık gökdelen tarzı büyük oteller inşa ediyorlardı. Otomobil ve petrol dünyası arap ülkelerinin zenginlerinin elinde büyük paralar biriktirmiş, onlar da en kârlı iş olarak otelciliği seçmişlerdi. Daha doğrusu büyük oteller inşa etmeyi, onları işletmeyi. Turizm... Dünyanın yeni çılgınlığı buydu. Büyük kentler devcil garajlara dönse de. Romalı roman yazarı Moravia'nın, Roma kentinin artık bir garaja dönüştüğünü, buna duyduğu karşıtlığı anlatan sözlerini unutmuş değildin. Paris'teki Barselonalı arkadaşın Manuel'e o Paris yıllarından sonra bir mektup yazmıştın. Ortaklaşa bir arkadaşınız İstanbul'da bir bomba patlaması sonucu öldükten sonra. Şair ruhlu, cömert insan Manuel'e. O sırada mektuplarını dizdiğin kutulardan birinde onun eski bir mektubunu buldun.

Sen Paris'ten döndükten sonra Manuel bir süre daha Paris'te kalmıştı. Mektupta Nina'nın Almanya'ya giderek bir arkadaşıyla evlenmek istediğini, ama alman yetkililerin ona ülkelerinde kalma izni vermediklerini yazıyordu. Paris'e dönen Nina ile Etienne Marcel'deki evlerinde (sebze halinde dükkân sahibi teyzesinindi ev) Nina ile birlikte müzik dinlediklerini de not etmişti.

“Bilirsin çok duyguludur Nina” diye yazıyordu Manuel. “Bu kız çok duygulu ve seni seviyor.” Ne düşüneceğini bilememiştin. Paris’ten döndükten sonra, oniki yıl yurdundan çıkamadığını, bunda politik görüşlerinin de engellerden biri olduğunu, Manuel’in ağabeyinin Franco İspanyası’nda bir buçuk yıl hapiste kalması gibi, senin hapiste kalmadığını, fakat bir iki kez gözaltına alındığını, askerlik görevini yaparken de rütbenin sökülerek Doğu’ya kurtlerle zazaların yaşadıkları yurdun en soğuk bölgesindeki küçük bir kente sürüldüğünü düşündün. Göğsünü bastıran bir üzüntü vardı. Trenle Belgrad’dan yıllar sonra geçerken bile, bir defacık olsun, inemedin. Yaşadığımız dünyada aşka yer var mıydı ki?

18 Kasım günü öğleden sonra, eski musevi mahallesi Hackescher Markt banliyö treni istasyonunun hemen ardındaki Adina Apartement Hôtel'e yerleşip, gece gelecek olan Tim'i beklemek için vakit geçirilecek her şey vardı mahallede. Köşedeki büyük kahve-lokanta Hackescher Hof'a oturmadan önce, yeniden Neue Synagoge'ye⁴ kadar yürüdün. Sinagog şimdi de polis denetimi altındaydı, kapıları da kapalıydı. Belliydi ki ziyarete açık değildi. Sinagogun ardındaki sana yazma isteği veren boş sokakları dolaşarak tramvayların geçtiği caddeye çıktın. Onca yolculuklar yaptığın halde, geldiğin kentlerde, hep eskiden dolaştığın yerlerde dolaşmak seni mutlu ediyor. Konaktan çıkarken üç gün odanda olmayacağını söylediğin sekreter Ulrich:

"Ah ben de o otelde kalmıştım" dedi. Yazınla ilgili görüşmeler yapmak üzere, bir hafta için Şanghay'a gitmek üzereydi.

"Bu zamana rastladı" dedi.

Ulrich'in yanında duran Karin:

"Arşivde sizin bir kitabınızı bulduk" dedi.

"Şaşılacak şey" dedin.

Karin belki de çok gençti: konuşurken de çok güzeldi. Ulrich'le onu Wannsee'deki o yerleşik alman birahanesine öğle yemeğine davet etmeyi düşündün. Ardından çekindin: Onlara fazla yakınlaşmak isteği mi

göstermiş olacaktın? Kim bilir, büsbütün boştu bu ikir-cikler; 'ya yemekte söz biterse.' Hayır, bitmezdi söz. Sen yeni sözler bulabilirdin. Ulrich de çok konuşkandı zaten. Karin, mutlaka memnun olacaktı. İkisiyle de ortak bir dilin vardı. Sık sık karşılaştığın bu küçük kaygılar, karar verememeler, iki seçme arasında kalmalar yaşamında ne kadar da çok yer tutuyorlardı. Sonra da pişman oldun onları davet etmemiş olduğuna. Büyük endişeler değildi; ama bu küçük endişeler de hiç olmamalıydı, kararsızlıklar da.

Adina Apartement Hôtel metro durağında indikten, Am der Spandauer köprüsünün -bu köprü, üstünden tren yollarının geçtiği yüksekteki köprüydü- altından geçtikten sonra, hemen orada, sağdaydı. Resepsiyonda alman bir kadın vardı. Pasaportunu da sordu. Sonra seni otel çalışanı iki arap kız, oğlunun ayırttığı odaya çıkardı. Alman kadının tersine arap kızlar çok güler yüzlüydüler. Sekizinci katta bir odaydı. Sana odanın kullanışını gösterdiler. Özellikle de klimanın işleyişini, manyetik anahtarla aydınlanmanın ilgisini. Odanın dışa bakan yüzü bütün bütüne camdı. Ortalama otuz yıldır gelip gittiğin Berlin'de arap sermayesiyle yapılmış bir otele ilk olarak rastlıyordun. Şimdi akşam vaktine kadar, hiçbir sesin ulaşmadığı bu odada rahat bir siesta yapabilirdin.

Gece Tim'in gelmesinin verdiği mutluluk duygusuyla iyi bir akşam yemeği yemek istedin. Köşede, raylar üzerinde bir sülün gibi süzülen yeni tramvayların kocaman pencerelerinden görüldüğü ferah kahve Hackescher Hof'a yeniden giderek ortadaki küçük masalardan bi-

rine oturdun. Yemekten önce iki bira yuvarlamalıydın. *Berliner Pilsen* adını taşıyan biranın tadına doymuyordun. Bu konuda almanlara hak veriyordun. Bira ülkesiydi burası; 25 cl.lik bir bira bile bardağına 7 ya da 9 dakikada dolduruluyordu. Servisi yapan kız, bu defa ufak tefek, solgun benizli, ama yüzü gülen bir kızdı. Sana:

“Ben fransızca biliyorum” demişti.

“Öyleyse bu biralardan sonra güzel, kanlı bir ‘châteaubriand’ bana. Çok naziksiniz.”

Bu sipariştten sonra, çalışan, iş arayan, kol emeği ile yaşamını kazanan insanları düşünerek duyduğun sıkıntı verici duygu yeniden seni yokladı. Kendi kendine açık olarak istediğin için –belki de kendini teselli etmek için– şöyle düşündün: ‘yazılarımdan kazandığım parayla ısmarlıyorum bunları, yazmak da bir çalışma değil mi? Boş kâğıtlar karşısında oturmak, ızdırap çekmek’. Ama kol emeğiyle çalışan insanlar karşısında duyduğun utanma duygusu, seni arasıra yoklasa da, gene de tam bir vurdumduymaz olamıyordun. ‘Ama gençlik yıllarında bir işçi partisinin oluşumunda yer almış olmak, üniversitedeki tasarlanan kariyerinden bu yüzden uzaklaştırılmak bu eski utanma duygusundan kurtarmamalı mı seni? Yurdunda uzun on yıllardan sonra kurulan ülkenin tek “legal” işçi partisinde, kol emekçileriyle birlikte olmaya atılman seni bu duygulardan kurtarmamalı mıydı? Maddi örgütlenmesi ile de, bilinçlilik yapısıyla da geri geleneklere bağlı kalmış ülkenin yapısıyla o umut saçan partinin yıkılmış olması elbette senin kusurun değil.

“Yemekten sonra da bir konyak, bir kahve vermeyi de unutmayın olur mu?”

İşte buydu senin yaşamına girmiş olan şeyler. ‘Yazınla uğraşmak da, hiç olmazsa insanların bilinçlenmesine, o ‘ruhsal yapı’ denilen şeyin derinlemesine –vicdan diye yazmaktan çekinsen de– yardım etmeyecek miydi? Bu çeşit zihinsel direnişler değil miydi eşitlikçi ihtilâlleri yaratan.’ ‘Entelektüeller olmasa toplum adı verilen şey yerinden kımıldayabilir miydi? Ama o toplum...’ Rahat olmalıydın. Ardından gene mahallede bir gezintiden sonra, aylardır görmediğin oğlunu beklemek için odana çıkacaktın.

Hackescher Markt’la çevresini çeviren sokakları bu saatten sonra kaldırım yapan genç kızlar dolduruyorlardı. Hepsi hemen hemen bir örnek olan bellerine kadar çektikleri bacaklarına yapışık yün pantolonlar, sırtlarına da bir kaban almış oluyorlardı. Kesindi: bütün bu yörede sokakların egemenliği onlara geçiyordu. Bunu hissediyordun. İçlerinde fuhuş yaparak kazandıkları parayla yüksek öğrenimlerini tamamlamaya çalışan kızlar da vardı. Onların arasından sessizce yürüdün. Odanın ışığı, içine ulaştığın yalnızlık, odadaki sıcak hava, seni toplumun saldırılarından kurtaracaktı. Her zaman onların yanında yer almıştın duygularıyla. İstanbul’da Karaköy’de arkada sokaklar arasında kalan, Bizans’tan beri aynı yerde kalmış genelevlerde köle yaşamı süren kadınların tümü de, sizin işçi partisine katılmak istemişlerdi. Toplumu, özgürlükçü bir düzeye yükseltmek isteyen bütün arkadaşlarıyla sen, bunun acısını duyarak yaşamadınız mı? İşte sürgünden dönen Brecht’in tiyatrosu biraz ötendeydi. Ona Batı Berlin yönetimi oturma izni vermemiştii.

Gece yarısına doğru Tim geldi. Işıklar yanınca oda çok aydınlık oluyordu. Banyo kapısını açınca aydınlık daha da artıyordu. Aynalar içinde bir odaydı. Tim’le karşılaşmanın zihnindeki kederli düşünceleri sildi. Tim:

“Yarın çok güzel yerleri gezeceğiz” dedi. “Benim oturduğum evi göstereceğim sana. Sonra bütün sokakları. Berlin’in en güzel evleri oralar. Bu Ku’damm falan hiçbir şey.”

“Olur Tim. Ben o mahalleleri hiç görmedim.”

Ertesi sabah, kahvaltıdan sonra hemen Friedrichstrasse’ye gittiniz. Hackesher Markt S-Bahn istasyonundan sonra Friedrichstrasse istasyonu hemen hemen yan yanaydı. Caddenin içlerine doğru yürüyünce Tim:

“Mitte’ye geliyoruz” dedi. “Burayı da çok seviyorum, ama asıl güzel yerler benim eski mahallem. Hackescher’in yukarıları.”

“Sana sadece La Fayette mağazasının alt katını göstermek istiyorum Tim. Orada yalnızca güzel yemek barakaları değil, oldukça geniş bir fransız kitabevi de var. Daha ilk gün oraya indiğimde aradığım kitabı buldum. Maupassant’ın *Bel-Ami* romanı. Paris’i çok iyi anlatır. İnanmazsın, o dönemde telefon yoktu. Paris’in içinde insanlar *peuno-matique* denilen bir telgraf türüyle haberleşiyorlardı. Sen iletişim çağı denilen çağın çocuğusun. Ama o eski yüzyılda da herkes birbiriyle haberleşebiliyordu.”

La Fayette mağazasının zemin katı parfüm ve benzeri itriyatla doluydu. Hafif, güzel bir koku vardı girişte.

“Alt kata nasıl ineceğiz?”

“Bak şuradan, soldaki yürüyen merdivenlerden.”

“İşte bütün bu barakalar, çeşit çeşit yemekler satı-

yorlar. Hem de ucuz. 10 Euro çevresinde bir şey ödersin. Gel şu kahvenin yanından geçelim. Kitabevi orada.”

Bodrum katı denebilecek bu katta geniş bir geçit, bir sokak gibi uzanıyordu. Sokağın köşesinde de kitapevi vardı. Işıklı ve boştu bu sabah vaktinde. Kitaplar yerden tavana yakın bölümlere uzanan tahta raflarda düzenli olarak sıralanmıştı. Hepsi de yeni basılmış kitaplardı. Kitapevi eski bir kitaplığı andırmıyordu. Aydınlık, tertemiz ve bol ışıklıydı.

“İşte *Bel-Ami*’yi ilk gün burada buldum. Eskiden Berlin’de fransız dilinde kitap bulmak çok zordu. İyi ki La Fayette açıldı. Ne güzel değil mi Tim?”

“Unter der Linden de buraya yakın baba.”

“İşte Tim, Naziler kitapları bu alanda yaktılar. Tam da hukuk fakültesinin karşısında...”

Hackescher Markt kuşkusuz kentin eski pazar alanlarından biriydi; şimdi de üzerinde seyyar satıcılar, seyyar kahveler, her ulustan gezici bir kalabalık kaynaşıyordu. Oradan Rosethaller Caddesi’ne doğru yürüdünüz; ardından Tim’in isteği üzerine, daha ötelerdeki Rosa Luxemburg Alanı’na, ona ulaşan geniş, açıklık caddelere vardınız. Bu bölgede bütün sokaklar genişti, tenhaydı, kahvelerle, çok özel şeyler satan küçük dükkânlarla doluydu. Daha yukarıdaysa birbirini kesen, ama hiçbiri darlaşmayan sokaklar vardı. Oralarda, bir sokağın bitiminde Tim, sana büyük bir yapıyı gösterdi. Bu kentte çalıştığı aylarda orada oturmuştu. Geniş bir çatı katıydı bu; yanı sıra apartman boyunca uzanan terası işaret etti. Tim, ısrarla bu mahallelerin, kentin en güzel mahalleleri olduğunu anlattı. Alışveriş ettiği dükkânları, kahvaltı ettiği, bazen akşam yemeği yediği yerleri gösterdi.

Bunların arasında resim malzemesi satan dükkânlarla, küçük kültür kulüpleri de yer alıyordu. Ardından da ağaçlıklı, büyük olmayan bir alana vardınız.

“Yaz geceleri burada oturmanın tadına doyum olmuyor” dedi.

Daha geniş caddelere çıktınız. Bir köşede, çoğunlukla çok genç insanların doldurduğu bir kahveye girdiniz. Alman gençlerin de yabancı gençlerin de doldurdukları bir kahveye. Tim sana bazı büyük, savaş öncesinden kalmış apartmanlar üzerindeki makineli tüfeklerin açtığı delikleri gösterdi. Bu delikler ona tanıdığı olmadığı bir savaşın dehşetini yansıtıyordu. Tim, tanıdığı olmadığı bu savaşın dehşetini duyuyordu burada. Apartmanların önlerindeki kaldırımlarda gene parlak sarı madenden yapılmış, parkeler üzerine yerleştirilmiş yazılar vardı. O evlerden hangi musevilerin alınıp toplama kamplarına götürüldüğünü okuyabiliyordunuz.

Gece Tim, bir arkadaşıyla yemek yemeğe gidecekti. Stockholm’de tiyatroyla uğraşan kız, Berlin’e gelip şarkıcı olmuştu.

O Potsdam’da, dokuz ay çalıştığı halde, Sanssouci şatosunu gezmemişti. Ertesi gün Hackescher Markt’ın merdivenlerle çıkılan S-Bahn platformuna çıktınız, ilk gelen Potsdam banliyö trenine bindiniz.

“Dönüşte Wannsee’de ineriz. Sana odamı gösteririm” dedin.

“Tamam baba.”

Duvarın yıkılmasından sonra yenilenmiş Potsdam istasyonunun platformundan içeriye girildiğinde, enformasyon merkezleri, çeşitli dükkânlarla birlikte, bir köşede bir türk dükkânı da vardı.

“Dur baba, bir sigara böreği alacağım. Burada çalıştığım günlerde her sabah bir börek alırdım. Biliyor musun? Benim bölümde çalışan almanlar türkler için öyle kötü şeyler söylerlerdi ki.”

“Babanın türk olduğunu söylememeliydin.”

“Söylemedim. Ama bu bana dokunuyordu. Sonra da fabrikanın kurulduğu kente –Hitler orada doğmuştu, fabrikanın tarihi de oradan başlıyor– üç ay için gitmeyi kabul etmedim. Bir aya indirdiler orada kalışımı. İşimi bıraktım. Hiç de pişman değilim böyle yaptığıma.”

Sanssouci otobüsle uzak değildi. Şatonun bahçe kapısı önünde II. Friedrich dönemi giysileri giyinmiş müzikçi flüt çalıyordu. Çevrede çeşitli ziyaretçi toplulukları vardı. Henüz çok kalabalık basmamıştı.

“Tim alt katta büyük bir resim galerisi var. Fakat II. Friedrich’in topladığı resimler dönemin en ilginç resimleri değil. Orayı görmeden de olur. Görüyorsun, yerin üzerinde tek katlı bir şato. Buradan aşağıya setler iniyor. Oralara Akdeniz sevgisinden ötürü üzüm kütükleri diktirmiş. Ne kadar olabilirse... Şu aşağıdaki havuzun ötesindeki bahçe kapısından çıkarsan, çok güzel bir mahalle var. Ama oraya iner, çıkarsak yorulacağız. En iyisi sen istersen şatonun içini gez. Benim en çok hoşuma giden, bu kayserin Machiavelli’nin o çok ünlü kitabı Prens’e karşı bir Anti-Prens yazmış olması. İşte bu.”

“Şatonun içini gezmeme gerek yok” dedi Tim. “Bu kadar görmem yeter.”

“O zaman kapıdan çıkıp karşıdaki o ‘geç-barok’ büyük yapıya, o kahve-lokantaya gideceğiz. Dünyada en rahat ettiğim yer orasıdır. Çok güzel kahveler, nefis ye-

mekler var. İster iç bölümde, ister kış bahçesinde otururuz. Çok yemek yiyor almanlar.”

Bu birkaç salonlu, kış bahçeli, yazları önündeki büyük bahçede de oturlan yapının ne düşünülerek, hangi mimarca yapıldığını bilmiyorsun. Belki II. Friedrich zamanında subayların kaldığı bir konaktı. Çatısına yakın bir yerde, bu ön yüzeyde senin anlamadığın birkaç sözcük vardı. Bu geç-barok yapı öyle ölçülerle yapılmış, öylesine güzel bir yapıydı ki dolaştığın bütün ülkeleri, dahası kendi yurdunda da oturduğun yerleri düşündüğünde, bu denli rahatlık duyduğun başka bir yer anımsamıyordun. Neydi bunu yaratan? Yapının konumu muydu? –Şatoya ulaşan asfalt yolun, biraz altında ağaçlar arasındaydı.– Mimarisi miydi?

“Burası dünyada en rahat ettiğim yer Tim.”

“Çok güzel bir yer doğrusu.”

“Korkunç bir pazar günü kalabalığı yok. En büyük şansımız bu.

Yediği dondurmali tatlıdan başını kaldıran Tim:

“Almanya’da yemek porsiyonları ne kadar da büyük” dedi.

“Sonra da kahve içeceğiz Tim.”

Wannsee’deki konağın önüne gelince:

“İşte burası” dedin. “Bu kaçınıcı kalışım burada Tim. Benim yaşamımda yeri var buranın.”

“Yaşamında yeri mi var?”

“Evet, öyle. Eğer ‘iyi’ denilebilecek bir iki kitap yazdımsa, burada yazdım onları.”

Konağın yan kapısını şifreyle açtınız. Sana verilmiş olan ikinci kattaki odaya doğru çıktınız.

“Bu defa kiraladım bu odayı. Bak ne kadar büyük. Burayı yeniden görmeden, yeniden hiç olmazsa bir ay kadar yaşamadan yapamazdım. Sadece yazmış olduğum şeyler değil, Kristin’i, o ruhunun güzelliği yüzüne yansıyan (böyle insanları severim) arkadaşımı da burada tanıdım. Bu dünyadan geçip gidiyoruz Tim. Babaannem “Bu dünya bir misafirhanedir” derdi. O ruhu çok temiz insanı, az da olsa burada anmalıydım. Sadece o değil. Bütün düşüncelerimle bağlıyım burada yaşanmış günlere. Yarın, öğleden sonra, biraz aşağıda Küçük Wannsee’nin kıyısında 21 Kasım 1811’de sevgilisiyle birlikte intihar etmiş büyük bir alman şairi anılacak. Saat 3’te. Sen Düsseldorf yoluna çıkınca ben oraya yetişirim. Hayır, onların kendilerini öldürmelerinden söz etmiyorum. İnsan yaşama dayanmalı, sonuna kadar yaşamalıdır. Ama o yolu tutanlara da derin bir saygı duyarım. Onlara dini tören yapılmaması ne kadar saçma. Yaşam kadar ölüm de saygıdeğerdir. Boşver bunları. Gençlik yıllarından beri yazar olmaya çalıştımsa, İstanbul’da, lise ikinci sınıftayken okuduğum o şairin hikâyeleri içimde yaktı bu ateşi sanıyorum. İşte onun bana verdiği armağan. Zor bir yaşam vaat etmiş olsa da. Ben ona teşekkür borçluyum. Kendi kendimin karşısına koydu beni. Böylece gerçek dünyadan da büyük bir dünyaya açılan bir kapıyı sundu bana. Sonrasını sonra anlatırım sana Tim. Sen de sanatla uğraşıyorsun. Seninki çok modern bir sanat... Ama senin fabrikalar her yeri otomobille doldurdu.”

“Haklısın ama çok güzel arabalar da var. Ben onlara “obje” olarak bakıyorum. Friedrichstrasse’deki Bentley’leri görmedin mi? Bütün o markalar şimdi VW’in. Bugatti de.”

Ardından Tim senin odanın fotoğrafını çekti. Artık herkes elinde bir fotoğraf makinesiyle geziyordu. O da.

Wannsee'de yeniden S-Bahn'a bindiniz.

O gece de Tim, bir arkadaşıyla yemeğe gitti. Los Angeles'tan gelen siyah bir modeldi bu. Sen gene Hackescher Markt'ta kaldın. Karanlık bastıktan sonra, gene, kaldırım yapan kızlar, sokakları egemenlikleri altına aldılar. Gene aynı biçimde giyinmişlerdi. Tim'in sana verdiği mutlulukla onun dünyasının görünüşleri, içinde, sürdü durdu. Onunla Paris-Bar'a akşam yemeği için gidememiş olmana üzüldün. Tim, o ünlü lokantayı Berlin'de yaşarken hiç görmemişti.

"Paris'te, herkes nasıl Deux Magots'da poz atıyorsa, burada da Paris Bar'da gece akşam yemeğinde olanlardan, ertesi gün söz edilir Tim."

Sabahleyin, kahvaltıdan sonra, günün aydınlığı içinde Wannsee'yi görmek için odadan çıktın. Odanın pencerelerinden göl, ağaçlar arasından bir ölçüde görülse de, bütünüyle görmeliydin onu. Kasım ayı olduğu halde aydınlık bir gün bekliyordu seni. Güneş ötede yana yatmıştı. İstasyonun önündeki alanla iki şeritli asfalt yol kuzeye doğru aydınlanıyordu. Bu yandaki kaldırımda, otobüs durağında otobüs bekleyenler vardı. Büyük gölü gören, onun yanı sıra bir yükseltide yer alan (aşağıda rıhtımla suyun üzerinde kıyıya bağlanmış nehir gemileriyle bazı yatlar duruyordu) kaldırım boyunca, aşağıdaki otoyol Köningstrasse'ye yürüdün. Amacın bu güneşli günde burada eski kalışlarında bulduğun yiyecek satan büyük mağaza REWE'yi bulup bulamayacağını anlamaktı.

Ayrıca Köningstrasse boyunca yürüyeceğin yolun –eğer mağaza yerli yerinde duruyorsa– burada bu defaki kalışında sabah yürüyüşlerini yapacağın uzaklığa uygun düşüp düşmediğini ölçebilmektir.

Güney-Batı'da Küçük Wannsee'yi Büyük Wannsee'ye bağlayan kanalın üzerindeki köprü, sonra da Güney-Batı boyunca ormanlar uzanıyordu. Yapılar ağaçların arasında çok seyrekleşmiş gibiydi. Kaldırım boyunca da Wannsee'nin bu güney yanı uzayıp duruyordu. Öyle ki yürüyüş ilerilere, kente de uzanan kanallara kadar ulaşan gölün bütününe gösteriyordu. Büyük bir

göl; karşıda, Am Sandwerder'in eteklerinde de yukarıya kadar yükselen ağaçlar var. Doğuya doğru ufuk çok geniş, fakat göl üzerinde ne sandallar dolaşüyor, ne de, mevsim geçtiğinden nehir gemileri işliyor.

Kaldırımından göl kıyısına inmeyi sonraya bırakıyorsun. Köningstrasse boyunca, ileride görünen yapılara doğru yürüyorsun. Küçük, birkaç merdivenle çıkılan bir çiçekçi dükkânı. Çiçekler merdivenlere de, kaldırımın kenarına da konulmuş. Sonra, biraz içerlek bir yerde küçük bir camlı konut halinde bir seyahat bürosu. Göl kıyısındaki bir yat kulübüne giden dar bir yol... Daha sonra da merdivenle çıkılan bir Hint lokantası. Onun çok yakınında iki katlı, öğrenci otellerine benzeyen tahtadan yapılma sessiz bir otel.

Tek katlı McDonald's satan dükkânı ile küçük bir benzin istasyonunu geçtikten sonra da, on metre kadar ötede gene tek katlı, geniş REWE mağazası görülüyor.

REWE mağazasından maden suyu ile portakal suyu alıyorsun. Sonra içki dolu rafları fark ediyorsun. Çok güzel biçimde bir şişede grappa da var. Hemen alkol derecesine bakıyorsun. % 38 derece. Tam aradığın gibi... 0.70 litrelik bu şişeyi içip içemeyeceğini bilmiyorsun. Son zamanlarda uzaklaştın alkolden. Ama burada içki öylesine ucuz ki. Eskisi gibi. Duvar yıkılmadan öncesi gibi. Markası *Cellini* olan bir grappa. Öğleden sonra da odanda oturup buraya gelmeden önce yazmaya başladığın iki küçük öyküyü tamamlayacaksın. Hiç olmazsa birini...

Geniş masanın önündeki döner koltuğa oturuyorsun. Masaya vuran ışığı açıyorsun. Önünde defterler, kul-

lanacağın kalemi seçiyorsun. Daktilonu buraya kadar taşımadın. Küçük bir bilgisayarın var. Onu dostlarınla haberleşmek için kullanıyorsun. Bir de kendi ülkende yayınlanan bir gazeteyi okuyorsun. Şimdi bütün sorunun bu küçük metinleri tamamlayacak olan imgelerin son parçalarının gelmesi olduğunu biliyorsun. Elbette önce birinin, birkaç gün sonra da ötekinin. Daha önce yazmış olduğun satırları okuyorsun. Metni sonlandıracak imgeleri, o satırların sürükleyeceği ses düzeninin çağrıştırmasını istiyorsun. Ardından da sırtını koltuğa dayayarak “iyi bu, iyi bu işte” diye mırıldanıyorsun. İşte şimdi sadece beyaz olan kâğıtla baş başasın.

Sabahleyin daha saat 9 olmadan gene Am Sandwerder’de yürüyüşe çıkıyorsun. Nemli bir hava. Gölden gelen nemlilik olmalı. bahçeler içindeki villalar... Amerikalılara özgü bir kulüp girişi. Bahçe içinde büyükçe bir bina ile ona ek daha küçük yapılar. Suudi Krallığı çok büyük bir konağı satın almış. Demir kapının ötesinde yer alan bekçi kulübesinde arap oldukları hemen fark edilen korumalar var. Sokaktan geçenlere kuşkuyla bakmıyorlar. Bahçe içindeki büyük konağın –kuşkusuz sokaktaki en büyük konak bu– boş olduğunu düşünüyorsun.

Sokak kıvrım yapan küçük bir alana varıyor. Oradan göl kıyısına doğru uzanan –kim bilir belki de orman içindeki yollarla birleşiyordur– ince bir yol ayrılıyor. Sokaksa sağa kıvrılarak villaların ardınca ilerilere doğru uzanmakta. Kuşkusuz buradan Nikolasee’ye kadar uzanan ağaçlı bölgeden, seyrekleşmeler de varlıkları sürüp giden pek çok villa var. Çoğunlukla iki katlı,

ama mahzeni de, kimisinin çatı katı da bulunan bahçe içinde evler bunlar. Alman yapısı. Sağlam görünümlü yapılar.

Odana dönüyorsun. Masanın kenarına oturuyorsun. Geniş pencerenin ötesinde alt kattaki toplantı salonunun tavanının bir bölümü uzanıyor. Ama senin göl kıyısına inen bahçedeki ağaçları, ağaçlar arasından görünen gölün sularını görmeni engellemiyor. Pencerenin önünde büyük bir sonbahar ağacı, arada bir yapraklarını pencerenin altında uzayan çatıya döküyor. Tuhaf bir alışkanlık edindin: “Rahatım” diyorsun kendi kendine. “İşte burada da rahatım.”

Akşam burada oturan Istanbulu eski arkadaşların, karı-koca Dalamanlar’la her gelişinde mutlaka gittiğin Paris-Bar’da birlikte yemek yemeğe söz vermiştin. Onları Bellevue’de kanal kıyısındaki evlerinden alacaktın. Her gelişinde uğradığın bir ev olduğu için adresi yanına almadın. Ama bulamadın işte onların oturduğu, yarı-bodrum katın üzerindeki ikinci katta geniş camları kanala bakan evlerini. Oysa salonlarının büyük camlarını bile dışarıdan tanıyabilirdin. Şu ya da bu; büyük Berlin apartmanlarından birinin, geniş camlı pencereleri kanala bakan dairelerinden biri. Çoğu Berlin evlerinde olduğu gibi geniş bir giriş bölümünden merdivenlerle bir zemine ulaşıyorsun. Oradan asansöre de binmeye gerek görmeden birinci kata çıkıyorsun.

Ama öyle sanıyorsun ki, sokaklarının alacakaranlık olmasını istiyor Berlinliler. Metrodan inip, köprüye uzanan kısa sokağı geçip, kanal kıyısına doğru döndükten sonra, birkaç apartman girişi boyunca zillerde de isimlerini bulamadığın dostlarını bulabilmek için, buluşma

saati geçmediğinden, doğru olanı bir taksi ile Paris-Bar'a gidip onları beklemek diye düşünüyorsun.

Kantstrasse'deki Paris-Bar kapısından yarım metre kadar ötedeki perdelerini aralayınca, her zamanki gibi yeterince aydınlıktı. Gene giyimleri dikkat çekici müşterileriyle yarı doluydu. Doğru ortadaki küçük bir kareyi andıran barına gittin, genç barmene şef garson Fehmi beyin burada olup olmadığını sordun.

"Bu gece izinli" dedi barmen.

Barın ötesinde duran kısa boylu, esmerce bir garsona doğru yürüdün. Ona dostların Dalamanlar'ın bu gece için yer ayırtıp ayırtmadıklarını sordun. Garson onların adını ezbere biliyordu.

"Bu akşam yemeği için burada yerleri var" dedi. "Üç kişilik."

"Ah onlara telefon etmem gerekli. Cep telefonumu evde unuttum. Şurada köşede bir genel telefon vardı."

"Genel telefon mu kaldı?" dedi garson.

"Ne güzel paralı bir telefodu."

"Çoktan kaldırıldı."

O zaman zihninde bir aydınlanma oldu.

"Siz Mösyö Albert değil misiniz?"

"Evet" dedi orta yaşlı garson. Yüzü aydınlandı.

"Mösyö Albert, bana bir telefon bulun. Bir bardak da beyaz şarap, sek."

"Olur" dedi Mösyö Albert. Bardaki barmenlerden birinin elinden uzunca bir telefonu alıp sana verdi. Bu arada genç barmen de bir bardak şarabı önüne sürdü. Bara yaslanmıştın, Mösyö Albert'le karşı karşıyadın.

Karşıdaki ses, Ataman'dı bu:

"Seni bekliyorduk. Viskiler hazır. Elbette bourbon.

Jack Daniel's elbette. Bir yığın kanepede de var burada. Sonra Paris-Bar'a geçecektik."

"Kanal kıyısına gelmişim. Cep telefonunu odamda unuttuğum gibi, biliyorum diye adresinizi alamadım yanına."

"Öyle ise biz oraya gelelim."

"Ben bardayım."

O gün, akşam vaktini gene masanın yanında beklemeden önce, Wannsee istasyonuna bitişik olan Wannsee Hof adlı istasyon lokantasında hafif bir şeyler yiyip, Küçük Wannsee kıyısına yakın bir yerde, bir yükselti üzerinde olan Kleist'in mezarına biraz uzaktan bakıp odana dönmüştün. Oraya çiçek koymayı sonraya bıraktın.

Wannsee istasyonunun lokantasının üst katında, yolcular için otel odaları vardı. Sanırım alçakgönüllü odalardı bunlar. Şairin yaşadığı dönemde tren istasyonları yoktu. O göl kıyısındaki bir hana inmişti. Şimdi de yerinde duran ama belki işletilmeyen, sadece çok bakımlı tutulan Zum neuen Krug'a.

İstersen yazmayı dene. “Bu parçalanmış yaşamın ne-
resine doğru gideceksin ama? Hangi yöne? “*Paris’te,
Rouelle Sokağı’nda, otelden çıktıktan sonra ters yönde yürü-
dün...*”⁵ O günden çok uzun yıllar sonra, her gün Rue
Viala boyunca yürüyerek vardığın Epoque Hôtel’in elli
metre kadar ötesindeki küçük bir otelde kalacağını nasıl
düşünebilirdin? Yaşarken bu rastlantıya bakınca, insan
‘yaşamım ne kadar da uzadı, diye düşünülebilir. Ama
öyle sanıyorsun ki, insan ölüm anında algılayabilirse –
ne denli uzun yaşamış olursa olsun– yaşamı çok kısa
görünecek ona.

Hôtel Campanile, eski Epoque Hôtel’in elli metre
ötesinde Rue Saint-Charles üzerinde, 30 numarada.
Şimdi pek çok kentte, neredeyse dünyanın her yerin-
de Campanile otelleri varmış. Anlaşıyor ki birçok otel
birleşerek bir zincir oluşturmuşlar. Otelin çok az yıldız-
lı olmasına, odanın çok küçük, en üst katta olmasına
aldırmadın. Paris’in çatıları görünüyor odandan. Şim-
di yerinde olmayan Epoque Hôtel’in bunca yakınında
olmak seni bir büyü gibi sarmıştı. Şimdi bu notları
aldığın odanda bir 24 Nisan günü pencerenin önün-
de mutluluk duyuyorsun. Mutluluğun hatırlamaktan
mı, yazmaktan mı geldiğini bilmeden. Daha doğrusu
şimdi üç ay kadar geride kalmış olan, o üç günlük ika-
metten, günlerdir mutluluk duyduğun için yazıyorsun

bu satırları. Paris, bu anıtsal kent seni yeniden, bütün bütününe büyüledi.

Öğrencilik yıllarından sonra Paris'e ancak on iki yıl sonra gidebildin. Bu gecikmiş ziyaretinde artık o eski Epoque Hôtel yoktu. Daha sonraları Paris'e her gidişinde Rue Rouelle'den Epoque Hôtel'in bulunduğu köşeye yürüdün. Yeni inşa edilmiş, yan yana sıralanmış yapılara baktın. Şimdi işte şaşılası bir rastlantıyla onun elli metre ötesinde Hôtel Campanile'de kalıyordun.

Ocak ayının 16. günü, Paris'teki son gününde bu defa öğrencilik yıllarındaki gibi düşler içinde değil, açık bir bilinçle, eskiden sapmış olduğun o yoldan Bir-Hakeim'e doğru yürüdün.

Seine nehrinin, bu suyun yüzeyinden yüksekte olan kıyısına varmadan önce birçok apartmandan oluşan şık bir mahalle vardı. Düzenli yolları çeviren yapıların pek çoğu eski anıtsal apartmanlar olduğu için, senin öğrencilik günlerinde de orada vardılar. Onlara hiç de dikkat etmemişsin. Seni ilgilendiren kıyı ile yükseklikti sanıyorsun. Seine nehrinin iyice genişlediği, ikiye bölündüğü nehre yüksekte bakan kıyı.

Bu kış günü sabahı bu mahallede ortalıkta pek az insan vardı. Tatil günü müydü? Apartmanlar arasında yalnızca bir kişi sokakta park ettiği otomobilini çalıştırdı. Buradaki sokaklardan Eiffel Kulesi görünüyordu. Doğrusu bu mahalleye Eiffel mahallesi denebilirdi. Haklıydı bu isim.

Bir-Hakeim'den, Passy yönüne geçen Bir-Hakeim köprüsünün hemen yanı başındaki anıtsal taşı da şimdi fark ediyordun. Naziler Paris'e saldırdıklarında, buradaki alay, fransız albayın komutası altında direnmiş

ve çok ölü vermişti. Bu alayın pek çok askeri Kuzey Afrikalılar'dan oluşuyordu. Taş onların anısına konulmuştu. Semtin ismi de.

Arkada, köşedeki, bu geniş açıklığa bakan büyük kahve artık, bir italyan lokantası olmuştu. Metro burada caddenin yukarısındaydı. Köprü üzerinden Passy'e geçecekti. Bulvarın karşısında bir gece yarısı Helena ile uğradığınız kahveyse, yerli yerinde, değişmeden duruyordu. Gene Café Eiffel'di adı. Tatil gününde, sabahın erken saati olduğundan tam açılmış değildi. Bir Kuzey Afrikalı genç çocuk kahveyi düzene sokuyordu. Kahve, gene eskiden olduğu gibi, Cezayirlilerce işletiliyor olacaktı.

Epoque Hôtel'de üşütmüş, üç gündür, küçük odanda kendi başına yatıyordun. Dil okulundaki derslerde son haftalarda, ön sırada yanında oturmaya başladığın Belgratlı kız öğrenci Nina'nın seni aramaya geleceğini nereden tahmin edebildin? İşte ateşinin düştüğü bu son günde Nina, siyah saçları, güzel, ölçülü, ufak yüzü, bütün sevimliliği ile odandaydı. Seni merak ettiğini, artık sınıfa gelip gelmeyeceğini düşünmeye başladığını söylüyordu sana. Güzeller güzeli Nina!

"Nina, burada kalmak istemez misin? Yanımda."

"Ama hasta değil misin sen?"

"Çok hafiflemişti hastalığım."

"Ben de biraz hastaydım. Hani, kadınların şu bilinen hastalığı. Dün bitti sanırım."

"Yanımda kal Nina."

Epoque Hôtel yerinde yok. Kaldırımda durarak onun yerine yapılmış olan, geniş yüzlü yapıya bakıyorsun. Biraz ötede Campanile Oteli'ne doğru, köşede kü-

çüçük bir kahve var. Mutlaka oraya uğrayacaksın, kentten ayrılmadan önce. Güneş de çıktı. Hava serin ama, gene de ısıtıyor kaldırımı. Campanile'e doğru yürüyorsun. Odana çıkıp dinleneceksin.

Paris'e bu anıtsal kente yeniden âşık oldun. Gençlik yıllarında onu henüz gerçek çizgileriyle görmediğin, sadece romantik özlemlerinle gördüğünden farklı bir biçimde. Gözlerinin önünde renkli bir perde olmadan. Onu olduğu gibi görerek. Hepsi birden: onu henüz görmemiş olduğun dönemdeki özlemle, içinde yaşarken zihnini saran düşsel perdeyle, hem de Paris'i terk ettikten sonra rüyalarına giren mahalleleriyle... Hiçbirini unutmadan, çıplak Paris'i gördün.

Hem de kolay erişilmez bir konumdayken âşık oldun Paris'e: Artık yalnız yaşamayı öğrenmiş birisi olarak. Hiçbir şey beklemeden yalnız yaşamayı öğrenmiş olduğun için. Çünkü Paris'te geçen eski aylara kötü koşullarda –yalnız ve parasız– başlamış değildin. Sonraki ziyaretlerinde de konumun kötü değildi. Diyeceğim Paris'te geçen günlerle ilgili kötü anıların yok. Kendi kendine şunu söylemek istiyorsun: Öğrencilik döneminde yanından ayrılmayan nostalji, tedirginlik, kendini boşlukta duyma... gibi süregelen ruhsal durumlar da yaşamış olsan, bütün bunları edinmekte olduğun kültürel verilerle dengeliyordun. Aradığın sadece birliktelikler, arkadaşlıklardı. Onu da elde edebiliyordun.

'Şimdi o arkadaşların bir bölümü dünyamızda değiller.' Sen de bu arada yalnız yaşayabilmeyi öğrendiğini söylüyorsun kendi kendine. Şimdi Paris'te tek başına da olsa yaşayabilirsin. Sadece kent ile kendin. Kentten aldıkların sana yetecekti. Yaşam bir örneklige düşerse,

birkaç gün süren bir yolculuktan sonra yeniden kente, bu kente başlayabilirdin. İnsansız Stockholm'den sonra Paris'te tek başına olsan da daha mutlu yaşayabilirdin. Danimarkalı filozofun söylediği gibi, kendi başına, kendi yolunda giden birisi olmuştun.

Rue Viala'yı geçip, Rue Rouelle'in karşı köşesinde – şimdi olmayan– Epoque Hôtel'de aylarını geçiren sen, yeniden bu köşeyi derinden sevdiğini anladın. Metro-Grenelle'e ulaşan Rue de Commerce sana hiç de yabancı değil. Metro-Emile Zola'nın çevresini uzun yıllar önceden tanıyordun. Ama son gelişlerinde Avenue Emile Zola'da çok saatlerini geçirdin. Dreyfus için dikilen taşı gördün.

En iyisi Rue du Commerce'e uzanıp, barın köşesinde, bir halk kahvesinde küçük bir fincanda kahve içmekti.

Wannsee'de kalarak, bu güneşli pazartesi gününü geçirmenin uygun olduğunu düşünüyorsun. Güneşli bir gün, ısı 16 dereceye kadar çıkacak, güneş bu mevsimde bütün bu sonsuz doğanın üzerinde tepeye kadar yükselmiyor. Göl üzerinde alçak bir çizgi çiziyor, sonra Batı'daki ormanların ardından süzülüyor. Ardından küçük Wannsee tarafına yuvarlanıyor. Mevsim kışa yaklaştığı halde batışı sırasında yarattığı kızılık – daha doğrusu o eflatuna yakın renk, ufukta uzun zaman sürüyor. Bir yaz mevsiminde, güneş tepedeyken Berlin'in, birkaç gün, Avrupa'nın en sıcak kenti olduğu günleri burada yaşadığını çok iyi hatırlıyorsun.

Odandan çıkıp, aşağıdaki yan kapıya varmak için merdivenlere doğru yürürken rastladığın sekreterlikte

alışan genç kız, sana bu güneşli havalardan yararlanmak gerektiğini söylüyor. Kuşkusuz kendi yurdunda geçirdiğin yıllardaki yaz güneşini tanımıyor. Senin güneşini. Yaşanmayınca da tahmin etmek zor. Kuzey Almanya'nın güneşini, en çok da onu tanıyor o. Kuşkusuz güzel bir kız bu. Ama giyinişiyle güzelliğini ortaya koymuyor. Fransızca konuşuyor. Bir de gene fransızca konuşan çok genç bir şefi var. Çok sevimli, bütün bütüne kalender bir insan rolü oynuyor. Çok iten insanlar bunlar. Senin konağa gelişinden memnun gibiler. Çünkü pek çok oda boş.

Nina arasıra, geceleri işten çıktıktan sonra sana uğruyordu. Sabahleyin çalıştığı yere gidiyor, öğleden sonraları da dil derslerinin yapıldığı sınıfa geliyor, ön sırada yanında oturuyordu. Dersler erken bitiyordu. O yeniden çalışmaya gitmeden önce Montparnasse bulvarı kıyısındaki kahvelerden birinde oturuyordun; kahveye sizin *cercle*'den olan bir iki arkadaş mutlaka uğruyordu. Gençlik yıllarının boş, fakat Paris'in büyüyle dolan günleri. Yaşam elverseydi de sonsuzca devam edebilseydi.

Odanda kaldığın saatlerde Dostoyevski'nin *Kumabaz* adlı romanını okuyordun. O bir uçtan öteki uca savrulup duran Slav ruhuna daha yakın olmak için. Kumar adı verilen tutkunun anlatılışı yer alıyordu sayfalarda ama aslında derin bir aşk romanıydı bu roman. Aşkın yarattığı ölçsüz ruhsal ezilmenin gerilimli şiiri. Romanın anlatıcısı Aleksey İvanoviç yazarın *Yeraltından Notlar* adlı kitabının kahramanına benzeyen, fakat ondan bir ölçüde daha bir yerüstünde yaşayan kahramanıydı ama, işte önceden düşünülmemiş bir derin aşk için her şeyini vermeye hazırды. Güzel olan, ama zihninin ardında belki Aleksey'in bilmediği tasarımlar olan Polina Aleksandrovna'ya duyduğu aşk için kendisini Şlaganberg adlı dağdan uçuruma atmaya hazırды. Çünkü Aleksey'in kendi coşkun yaşamı içinde hiçbir çıkarı

yoktu. Çıkar ardında olmayan insan sonsuzca vericiydi yaşamının içinde. Acı çekecekti. Polina Aleksandrovna: *"Uzun, sülün gibi bir endamı var. Yalnız biraz fazla ince... İncecik, upuzun, baktıkça insana acı veren bir ayak izi var. (Seven, çıkarsız insana âşık olduğu kadınla ilgili her şey acı vermez mi zaten?) Saçları kızıla çalıyor. Gözleri tıpkı kedi gözleri. Ama bu gözlerle yüksekten bakmasını biliyor..."*

Düşünüyordun, yaşamda çıkar ardında koşmayan kişi aşkta da acı çekmeye yargılı değil miydi? Hayır, Nina, Polina'ya benzemiyor. Ama bu roman başka çağrışımlara yol açıyor, iç avluya bakan küçük otel odanda okurken romanı. Daha somut kaygılar: Fransa'da kürtaj hâlâ yasaktı. Nina hamile kalırsa İsviçre'ye giderek kürtaj yaptırmak için gereken parayı öğrenci bütçenle nasıl bulacaktın?

"Agatha, ruhun uçtuğu var mı ara sıra?"

Bunca yıl sonra, bu ıssız sabah vakti Bir-Hakeim'i görmek ruhunu yükseltiyor. İşte orada, gözlerinin önünde duruyor Bir-Hakeim. Seine nehri üzerinde bağlanmış, kum yüklü gemilere bakıyorsun. Bu denli yüksekten mi görünüyordu Seine? Ne hüzün, ne sevinç, ama çok derinden gelen bir mutluluğu andıran bir ruhsal yükselme duyuyorsun. "Sonsuz Paris! Senden ne kadar uzak yaşamış olsam da, benim bitimsiz kentim sensin. Göklerimde, içimi saran dalgalarda yaşıyorsun. Bir Lautréamont gravüründe olduğun gibi."

Sabah derslerinde üniversitede M. Jean Wahl'in derslerine gidiyorsun. On sekiz yaşını henüz bitirmiş olmalısın ki, Beyoğlu'nda her gün devam ettiğiniz pastanede Galatasaray Lisesi'nden mezun arkadaşın, sana M. Jean Wahl'in bir kitabını vermişti. Kırmızı kapaklı,

Flammarion yayınevinin yayınlamış olduğu bir kitap. 1951'de basılmış bir kitaptı bu. İnsan denilen varlığın yaşadığımız dünyadaki konumuyla ilgili. Şimdi, bu kitabı kendi köklerinden biri sayıyorsun. Çünkü oradan oraya savrulup durdun yaşamında. Çocukluk yıllarında Anadolu kasabalarına, ardından kendi evini yeniden bulamayacağın özel sürgünlere. Şimdi M. Jean Wahl'ın bu kitabı, kendi yurdundaki kütüphanenin durduğu Feriköy'deki evin arka odasında, öteki felsefe kitapları arasında duruyor. Onu elden çıkarmak köksüzleşmeni arttıracak. O sadece bir kitap değil senin için.

Paris'e gittiğinde M. Jean Wahl'i gördün. Derslerine gitmeye başladın. Sınıfta arka sıralara yakın bir yerde oturuyordun. M. Jean Wahl ufak tefek, yaşlı görünüşlü bir adamdı. Derste öğrencilerine bir şeyler sormuyordu. Kendisi çok yüksek olmayan bir sesle anlatıyordu sadece. Çok sevimli bir insandı. Yumuşak bir kumaştan yapılmış, rengi göze çarpmayan, şıklıktan uzak, pardösü türü bir şeyler giymiş oluyordu. Haksızlık yapmamalısın: onun şıklığı buydu. Paris yıllarından sonra, kuzeyde Stockholm'de yaşarken M. Jean Wahl'ın Paris'in Nazilerce işgali sırasında tutuklandığını, musevi olduğu için Almanya'da bir kampa götürüldüğünü, aylar sonra oradan kaçmayı başardığını okudun.

M. Jean Wahl gibi felsefecileri, sistem yaratan filozoflara yeğliyordun. Önemli olan anlatımdı; bazı şeylerin anlatılması, çok iyi anlatılmasıydı. Çünkü dünya durmadan değişiyor, değişirken bazı şeyleri siliyor, sistemlerin de kimi parçalarını geçersiz kılıp, koparıp aldığı parçaları sürükleyip götürüyordu. O yüzden daha geçerli olacak olandı anlatım. Özellikle de, başarılabilir-

se edebiyattaki anlatım. Jean André Wahl 1888 yılında doğduğuna göre, sen onun derslerini dinlerken 73 yaşında olacaktı. Drancy toplama kampına götürülmüştü. 1941'de oradan kaçıp, ABD'ye gitmeyi başarmıştı. Fransa'da Kierkegaard'ı en önce tanıtan iki felsefeciden biriydi. Sadece onu değil, Kojève'den önce Hegel'i de. Daha 1929'da *Hegel Felsefesinde Acı Çeken Bilinç* adlı kitabı yazan oydu. Bu kitabı arayıp duruyordun. Seni ilgilen-diren de buydu: *acı çeken bilinç*. Yaşamın bütün dönemlerinde. Ne mutlu ki zaman zaman bu bilinç mutluluğa ve sevince de dönüşüyordu.

Cosmos kahvesinde otururken Nina birdenbire sordu:

"Sen evli misin? Bekâr mısın?"

Biraz durdun. Yalan söyleyemezdin.

"Evliyim Nina"

Kızın üzüldüğünü fark ettin.

"Niçin hep böyle yapıyorum? Evli olanları seçiyorum" diye mırıldandı.

Nina'nın gözlerinde birer damla yaş vardı. Sen de üzüldün. Sanki bir suç işlemiştin.

Annen seni budist mi yapmak istiyordu? O dağların arasındaki küçük Anadolu kasabasında, çarşının başladığı yerdeki tahta evde, arka bahçeye bakan büyük yatak odasında (babanla o, nerelerden kalkıp bu var olmayan kasabalara gelmişlerdi) yalnız kaldığın zamanlarda –henüz beş altı yaşındayken– sadece çocuğunu emziren esir annenin kartpostallarını göstermekle kalmıyor, hep aslında bir *prens* olan Buda’nın saraydan çıktığında gördüğü halkın fakirliğini, hastaları, yarası açılmış insanların varlığından duyduğu acıyı da anlatıyordu.

Esir anne kartpostalda zincirlere vurulmuş olduğu halde, gene de göğsüne yasladığı bebeğine süt veriyordu. Kuşkusuz annen, sana anne şefkatinin ne olduğunu defalarca göstererek, sende insanlara karşı acıma duygusunun gelişmesini istiyordu. Olgun yaşlara ulaşınca onun bu tutumu üzerinde uzun uzun düşündün. Buda ile esir anne. Uzun yıllar yaşayarak gördün ki derin acıma duyguları olan insanlar öteki insanların üzerine çıkarak onları ezmiyorlar, tersine, ellerinden geldiğince bu çarkı terse çevirmeye çalışıyorlardı. Annenle onun kuşağı Cumhuriyetin umutlarını taşıyorlardı sanıyorsun: toplumdan bekledikleri iyimser bir gelişmeydi. Oğlunu da bu ideale hazırlıyor gibiydi. Toplumdaki sonraki dönüşümleri nereden düşünebilirdi ki!

Peki Buda? Çok yıllar sonra, Budizm'in yaygın olduğu ülkeleri gördün. Buda'nın yaşamından sonra 2.500 yıl kadar geçmişti. Halk gene fakirlik içinde yüzüyordu. Annenin yaşayıp da uzun yaşamını tamamlamış olduğu ülkede, içlerinde acıma duygusu gelişmemiş insanlar, toplumun başarı olarak gördüğü yerlere ulaştı. Budist ülkede de bu böyleydi. Tanrı katında bir kral, (Buda'nın yerini mi almıştı?) sonra fakirlik içinde bir halk, günde bir dolar gelirle yaşayan çoğunluk, –çocuklara kadar inen– erkek ve kadın fahişeliği, örgütlenmiş bir rüşvet ile polis rejimi. İşte buydu yaşadığımız dünya! Bu fakir halkın önüne endüstrisi gelişmiş ülkelerin otomobilinden başlayarak ürettiği ürünlerle, modanın verileri yığılmış, bu serbest ticaret de halkı paniğe uğratmıştı. O sahillerin kıyı yerleşimlerinde eski kasabalardan ayrı, aynı adı taşıyan deniz kıyısı turistik yerleşimler kurulmuş, buralarda da “gelişmiş” ülkelerin doyumsuz ruhları fahişe avına çıkmışlardı. Ava da gerek yoktu: fahişelik kendi ayağıyla gelip para için yalvarıyordu onlara. Bunların yanında ucuz tatil, güneş, sıcaklık için uzun yolculuklarla o sahillere inmiş aileler vardı. Onlar da bir tsunami yükselmesinde binlerce insanını yitirmiş, kendi başlarına ülkelere döneceklerdi. Bütün bir modern köleleştirmenin çarklarının aynen işlediği, durmadan da hızını arttırdığı ülkelere.

Annenin bu saf eğitimi seni çıkarıcı, bencil eğilimlerden uzak tuttu ama yaşanan dünyada hiçbir şey değişmedi. Tersine maddeci bağımlılık dünyamızı yaşanır bir dünya olmaktan uzaklaştırıyor. Ne büyük yanılgı! Lars von Trier'in *Melancholia* filminde olduğu gibi, dünyamız başka bir gezegenin çarpmasıyla, üzerinde ya-

şayan insanlarla onların yarattıkları yokluğa karışacak olsa da; artık yaşayıp da gördüklerinin verdiği mutsuzluk yüzünden yerinden bile kımıldamayacaksın.

İşte Buda gibi de olamadın. Nina'da bir yara açtın. Ama düşünüyorsun ki suçsuzsun. Seni otel odanda ziyarete gelmiş kızı aşk yapmaya sürüklemekle olmayan-dinine karşı bir günah işlemedin. Belki Nina'nın da istediği oydu. Sonsuz ve güzel bir sevişmeydi bu. Senin ülkedeki o mal düzenine bağlı tutucu sevişmelere benzemiyordu. Orada her şey yangından mal kaçırma-ya benzer. Doğanın doğal akışından önce –belki hiçbir zaman da bu doğal akışa varılmayacaktır– toplumun kuralları yönetici olur. İğrenç bir ilkelik! Bunu hiçbir toplumbilim çözemeyecek. Yılların değiştiremediği bir kader. Hiçbir zaman da değişmeyecek olan.

Nina iki gün görünmedi. Geceleri Select kahvesinde otururken endişe içindeydin. Eğer aşk söz konusu ise, bu “aşk” denilen şey her şey yaptırabilirdi insana. Slav ruhuna yaklaşmak için, odanda Dostoyevski'nin *Kumarmaz* romanını okurken, nasıl bir hamilelik durumunu aklına getirdiğinde “acaba kendimi Eiffel Kulesi'nden atmaya mı mecbur olacağım?” diye açık gözle sanrılar yarattın- sa, gene Nina ile ilgili sanrılar da yarattın durdun.

İki gün üst üste dil derslerine de gelmeyen Nina'yı görebilmek için işinin bittiğini tahmin ettiğin saatte çalıştığı yerin kapısının karşı kaldırımında bekledin. Gerçekten de Nina'nın saatinde kapıdan çıktığını gördüğünde büyük bir sevince kapıldın.

Nina aranızda geçen konuyu bir daha açmadı. İş bittikten sonra Select kahvesine gelip yanında otuyordu. Onun varlığı derin bir mutluluk veriyordu sana.

Nina 23 yaşında olmalıydı. Sana olsa olsa 20 yaşını yansıtan bir fotoğraf verdi. Öteden otomobil yolu geçse de doğa içinde çekilmişse benzeyen bir fotoğraf verdi sana. Başında arkaya kaymış bir hasır şapka vardı. İki eliyle onu tutuyordu. Fotoğrafın arkasına, fransızca olarak “Beni unutma” yazmıştı. Onun kısa saçlarının yanı sıra Montparnasse bulvarına bakıyordum. Güzel, güzel bir kızdı Nina. İlk gençlik yasaklarını silen doğal kadın. Hem kadın, hem de kızdı o.

Şaka ederek söyleyeyim: Budist gibi yetiştirildiğin için topluluklardan uzak durdukça kendine sahip olabiliyordun. Öte yandan seni kolay kolay terk etmeyen hafif bir mutluluk duygusu içinde akıp duruyorsa da, insanların yeryüzünde çektiklerini görüp durmak seni azımsanmayacak kötümserliklere sürüklüyor.

Bu kasım ayında Wannsee’de geçirdiğin, geceler çok uzun olduğundan, sabahleyin uyandığında güneşli bir gün olacaksa o gün, güneşin ilk ışıklarını göremiyorsun. Bu siyah geceler çok uzun. Biliyorsun ki, yaza da, daha doğrusu ilkyaza da daha çok var. Kim bilir daha kaç uzun gece karanlık henüz çekilmeden uyanacaksın? Königstrasse boyunca yapacağın uzun gezintiyi, güneş ışığı altında yapabilmek için daha kim bilir ne kadar sabah kahvaltını ettiğin, camlarla çevrili terasta bekleyeceksin?

Hackescher Markt'ı biliyordun. Bu eski yahudi mahallesi Berlin'de en çok sevdiğin yerdin. Oraya son yıllarda modern tramvaylar yerleştirilmişti. Köşede büyük bir yapının altındaki kahve-lokanta, onu gördüğün zamandan beri çok rahat ettiğin yer olmuştu. Geniş salon, tramvayların geçişini, kaldırımın kalabalığını gösteren büyük camlar, servis yapan kızların rahatlığı, ışıktan kahverengine doğru giden renkler. Her şeyi. Fakat mahalleyi dışarıda, sağa kıvrılan caddeyle varılan o büyük Neue Synagoge'ye kadar tanıyordun. Daha ötelerini hiç bilmiyordun. Her gelişinde bu kahveye gelmiştin. Kapka ile de orada buluşup, yandaki avludan girilen dördüncü kattaki sinemaya gitmiştiniz.

Öğleden önceki uzun yürüyüşünü de yaptın. Güneş gölün ötesindeki ağaçların ardından yükselmişti. Ama pus vardı. Rıhtıma bağlanmış ince uzun, gezintilerde kullanılan, nehir gemileri demir attıkları yerlerde duruyorlardı. Kıyıya yakın yerlerde ördek toplulukları yüzmekteydiler. Çoğu esmer renkli ördeklerdi. Arada birkaç tane beyaz renkli ördeğe de rastlanıyordu. Ama topluluğun arasından beyaz bir kuğu eğik boynuyla geçtiğinde, bu tadına doyum olmaz soylu bir görünüş yaratıyordu. Her gün oradaydılar. Wannsee'de bazı yerlere Kleist'in ölümünün bu yıl 200. yıldönümü olduğunu

belirten afişler asılmıştı. İstasyondan başlayarak alanı çevreleyen, onunla aynı renkten taşlardan yapılmış, altı yedi dükkândan sonra sondan bir önceki de Kleist'ın portresini taşıyan çeşitli giyim eşyaları koymuştu vitrine. T-shirtler ile koltukların üzerine yerleştirilecek portreli yastıklar da vardı.

Kentte de kitapçı vitrinleri Kleist'ın kitaplarının yeni basımlarıyla doluydu. Öyle ki Kleist'ın gazetecilik-siyaset yazıları da küçük bir karton cilt olarak basılmıştı. Göl kıyısından merdivenlerle cadde düzeyine doğru çıkarken, elinde kamera olan genç bir kız sana Kleist'ın mezarının nerede olduğunu sordu. Birkaç dili birbirine karıştırarak ona bu ünlü *grav*'ı tarif etti: “Bakın, önce şu Königstrasse’ye inin. Sola dönün, otuz metre kadar sonra, karşıda büyük bir metal pano üzerinde bir çocuk portresiyle bir yazı göreceksiniz. O ağaçlı yola girin, yüz metre kadar yürüyün, sağda ‘Kleist grav’ işaretini göreceksiniz.”

Sende böylece, bu defasında Kleist'ın mezarını ziyaret etme gününü, onun Henriette Vogel’le ölüm günü olan 21 Kasım’a bıraktın. Kuşkusuz henüz on beş yaşındayken senin ruhunda yazar olma aşkını doğuran bu yazardı. Onun öykülerini okuyordun. Henüz İstanbul’da bir yatılı öğrenciydin. Anlamlandırılması güç, sarsıcı hikâyeleri yazan oydu. Bu da yeryüzünde çok haklı bir bulunuştu onun için. Ölümüne kadar da savruluyordu.

Hayır, belki de haksızlık ediyorsun, “savrulma” sözcüğünü kullanmakla belki de yanılıyorsun. Belki ölümüyle ilgili saplantı çoktan beri vardı zihninde. Zaman zaman kendini duyuruyor, konumlandığı yerde durumunu güçlendiriyordu. Savrulma değil, belki

kararlı bir davranıştı bu. Belki Mayakovski'nin ölümü bir savrulmaydı. Dünyanın en büyük ihtilâli ortasında, kim bilir şaire tanımlanması güç bir aşk çarpıyordu. Büyük konuşmaya gerek yok. Buydu, işte buydu yaşam! Bir yanıyla tatsız, duru, bir örnek, ruhta pek bir kıpırtı yaratmadan geçiyordu. Bir yanında da bu vardı.

Ardından o gece anlamsız, süfli bir rüya gördün: (Kendini bunca ezilmiş duymanın ne gereği vardı.) Pasaportunu uzatmak için bir askeri-polis yapısı önünde âdeta kamp kurmuş olan bir *nomad*'a veriyordun. Nomad pasaportunun uzaması için askeri-polis yapısının içindeki resmi kişilerin isim listesinin gerekli olduğunu söylüyordu sana. Yapıdan içeriye girdiğinde sivil giyimli paspal bir memura "komutanım" diye hitap ediyordun. Kuşkusuz bir lapsustu bu sıfat, ağzından kaçmıştı. Memur bu listelerin üst katta olduğunu söylüyordu sana. Yavaşlıkla davranıp üst katların merdivenlerine doğru yürürken bir kaygı kafanda büyüyordu: Nomad pasaportuyla birlikte kaçmış olabilirdi. Uyanıyorsun, ruhunu da, zihnini de bu denli ezen endişenin nereden geldiğini düşünüyorsun. Neşeliydin. Hiç de kötü durumda değildin. Büyük gölün yükseltisindeki bir konakta kafanı dinlemeye, küçük gündelik notları almaya gelmiştin. En iyi lokantalarda yemek yiyebilirdin. Ardından hangi kente dönersen dön, seni sıkıntılı günler beklemiyordu. Maddi sıkıntılardan söz ediyorum. Neydi ezilmiş bir ruhtan yükselen bu rüya? Kim bilir, önceden Van'da olan depremi mi hissetti ruhun. Pencerenin dışında uzanan ormanın büyük ağaçları içlerinden çürüyorlar mıydı? Oysa göl, Büyük Wannsee, eski yıllara göre daha temizdi şimdi. Eğer içine kanallar aracılığıyla gelebile-

cek olan Rosa Luxembourg'la Karl-Liebknecht'in kanı sızmamışsa. Çünkü çok korkunç şeyler de gördün bu alman toprağında.

Hamburg'da, akşam vakti, İskandinavya'ya giden treni kaçırıp da, sabah trenine kolay yetiştirebilmek için gene tren istasyonu çevresinde kaldığın günlerde, o yörede fahişelik yapmak için bekleyen 14-15 yaşındaki erkek çocukları da gördün. Hemen yolun kenarında ya da porno filmler oynatan sinemanın yakınında sakın, hiçbir anlam taşımayan yüzlerle duruyorlardı. Sonra gene istasyon çıkışından sonra, kentin en civcivli bölümüne giden caddenin başladığı yerde paltosuna sarılmış olarak kaldırımlarda yatan AIDS hastalığının son aşamasında gencecik bir çocuğu da gördün. Yaralarla kaplı yüzünde, gene de hiç olmazsa orta sınıftan bir aileden geldiği anlaşılan, orada yarı uyku, yarı ölüm içinde ölü mü bekleyen genç bir çocuğu da. Sarındığı palto öylesine partial bir *clochard* paltosu da değildi. İyi kumaştan bir paltoydu bu. Genç çocuk da giyimliydi. Kimse ona bakmadan geçiyordu. Ne yapabilirdin ki? Hiçbir görevli de onu kaldırıp, ölümünü gerçekleştireceği bir bakım evine götürmüyordu.

Her şey Goethe'yi anma toplantılarında olup bitenler gibi değildi. Senin rahat yaşamın gibi de değildi. İnsanlık karşıtı, insan kanıyla beslenen bir askeri rejimden kaçarak Kuzey'e sığınmıştın. Hem de son anda değil. Askeri darbe öncesindeki kargaşalık sürerken, yakın geleceği sezdiğin için, çok önce, en az on ay önce terk etmiştin ülkeni. Senin için, her şeyi sessizlikle karşılıyor olsaydın, hiçbir yakın tehlike olmadığı halde. İşte buydu içinde yaşadığın dünya.

Altona'daki genelevler, ışıklı çıplak şovlar bir cennet görüntüsüydü yaşanan öteki gerçek karşısında. Gene de gazinolar doluydu. Kentliler ırmakla denizin birleştiği, gemilerin durduğu suya bakarak, sofralarında yüzyıllardır süren eksiksiz akşam yemeklerini yiyorlardı.

Sabahın erken saatinde küçük oğlun Emre ile konuştun. İş yerine girmek üzereydi. Birdenbire “Şimdi seni çok düşünüyordum” dedi. Ne güzel bir karşılıktı. Bu sözlerin sana verdiği mutluluğu öğleden sonraki saatlerde daha derinden duydun. En güzeli buydu. Bir de sabahleyin uzun yürüyüşüne başlamadan önce tren istasyonunun karşısındaki kaldırımında bulunan otobüs durağında karşılaştığın şeyler. Durakta otobüs bekleyen epeyce insan vardı. Kaldırım boyunca onların arasından geçmeye başlamadan önce çocuk arabası ile kaldırımında duran yaşlı bir kadına rastladın. Sabahın diriliği içinde ona sordun:

“Arabada bir bebek mi var?”

Kadının üzeri bir bebek yorganiyle örtülü arabasının içine doğru eğildin.

“Hayır, bir köpek o” dedi kadın. Köpek bebek yorganının altında sessizce yatıyordu.

“Öyle mi? Bir bebek göreceğimi sanmıştım.”

Kadın sakın gözlerle sana baktı. Gülümsemiyor, durumu çok doğal karşılıyordu. Fakat duraktaki kalabalık arasında çok neşeli bir *clochard* da vardı. Göğsü bütün bütüne açıktı. Ayağında çok açık sandaletler, sırtında göğsünü göbeğine kadar örtmeyen puanlı, kahverengi bir palto, iki elini iki boş şarap şişesi tutarak havaya kaldırmıştı. Bir yandan da “sabah jimnastiği yapıyorum”

diyerek gülümsüyordu. Şaşılacak bir mutluluk içindeydi. “İyi başlayan bir sabah, yürüyüş için iyi bir sabah. Serin ama, *clochard* da üşümediğine göre.”

Konağın kapısından çıkmadan önce rastladığın güzel alman sekreter –Karin’di adı, bu adı öğrenmiştin– merdivende sana rastlıyor, mutlaka “Güneş var, kaçır-mamalı onu” diyordu. Königstrasse’ye inerken karşıda sol köşede Loretta lokantası yer alıyordu. Büyük bir bira bahçesiyle çevrili lokanta. Ama kasım ayında dışarıda oturan insanlar yoktu. Kaç yıl önce orada Kristin’le kaç kez yemek yemiştiniz. Dünyanın en iyi insanı Kristin’le.

Alman ovasında, kuzeydoğuya doğru, kanallarla ormanlar içinde, Berlin’le, barok kent Potsdam arasında, bu göl kıyısındaki geniş kaldırımlarda yalnız başına yürüyordun işte. Kaldırıma kolayca görünür bir gölgen de vurmuyor. Sirtında koyu renk lacivert, Finlandiya malı, kaşmirle yün karışımı bir kumaştan yapılmış ince paltonun içinde tek başınasın. Sanıyorsun ki, ilk gençlik yıllarında, şimdi birçoğu yaşamayan, sevgili edebiyat tutkunu arkadaşınla anlamaya çalıştığınız Danimarkalı filozofun dediği oldu: *Yalnız ve kendi yolunda*.

Not etmiştin. Kristin dünyanın en iyi insanlarından biriydi. Kafasının ardında hiçbir kötü niyet taşımıyordu: sakladığı küçük amaçları olduğu da düşünülemezdi. Bu yüzden onu sık sık görmek istiyordun. Kentten banli-yö treniyle birlikte dönmek, senin tanımadığın, ama onun bildiği uzak mahallelerdeki sanat filmleri oynatan sinemalara birlikte gitmek, bir lokantada onunla beraber yemek yemek, yazı yazmak için durmaksızın kendi kendinle boğuşup durduğun konakta, çalışmadan başını kaldırıncı en çok istek duyduğun şeylerdi. Alt

kattaki mutfakta yemek yapmak da. Sonra ona yaptığın yemekten bir tabak sunmak da. Yemeği tattıktan sonra nasıl bulduğunu söylemesini beklemek de günün sağaltıcı saatleriydi. Çünkü yazmak acı veriyordu. Yazmanın bir boşalma, bilinçaltına yığılmış bir yığın görüntünün verdiği gerilimden, çalışmalar sonunda bir uzaklaşma olduğunu duyuyordun. Ama gene de acı veren bir çalışmaydı yazmak. Königsbergli yazar Hoffmann nasıl geceleri yazarken, zihninden kâğıda dökülen hayaletlerin verdiği korkuyla, evinde –onun evinin hep büyük bir alman evi olduğunu düşünmüştün– karısının uyuduğu odaya koşmuşsa, sen o ölçüde korkulara kapılmasan da gene korkuya benzer bir gerginlikle kalkıyordun masadan. Kimsenin odasına koşmayacaktın. Ama çalışmadan başını kaldırınca gerçek dünyada yumuşak bir şey arıyordun: Bahçede bir kırmızı ışık, konağın bahçesinin senin pencereden görülen, kaldığın yere yakın olan evinde gecenin içinde kalmış bir aydınlık, ya da uyumayan bir insanın alttaki odada görülen bir gölgesi. Güneş daha doğmadan önce doğuda ortaya çıkan o kızartı, en çok o, dinlendirmez miydi içini!

Kristin'in en sevdiğin yanı, onun babasını çok seviyor olmasıydı. Babasının tramvay sürücüsü olarak da çalıştığını anlatmıştı sana.

Doğu Almanya'nın Berlin'den çok da uzakta olmayan o küçük kentinin fotoğraflarını göstermişti sana. Babasını hayal ediyordun. Senin hayaline göre orta boylu bir adam olması gerekiyordu. Sarışın da değildi, kumraldı; bir yaştan sonra saçları grimsi bir renk almıştı. Kristin'in babası Almanya'da Nazizm rüzgârları

eserken, Nasyonal Sosyalist Parti'ye yaklaşmamıştı. Savaştan sonra yönetime gelen Komünist Parti'ye de. Böylece çok alçakgönüllü bir bütçe ile yaşamışlardı. Bu çeşit insanları seviyordun ama, daha da çok Kristin'in babasını çok sevmesi hoşuna gidiyordu. Babalarını çok seven kızlardı en çok sevdiğin kızlar. Kristin'in babasını düşünüyordun; onun puslu Almanya gecelerinde, yenilenmemiş sıvaları yer yer dökülmüş evler önüne, sokaklarda döşeli eski tramvay rayları üzerinde sürücülük yapmasını. Buydu işte güzel olan hayat!

Konakta sabahları kahvaltı, alt kattaki geniş salondan ulaşılan terasın üzerinde ayrı bir bölüm olarak yapılmış, terasa kapısı sadece yaz aylarında açılan camlı bölümde hazırlanmış olarak bırakılıyor. Çok az sayıda kalan var konakta. Kahvaltıda sadece bir iki kişiyi görüyorsun. Bazen de başka kentlerden dört beş kişilik topluluklar gelmiş oluyor. Onlar öteki büyük salonda yazınla ilgili etkinlikler yapacaklar. Gece bastırdığında, salon hazırlanmış oluyor. Salonu dolduracak pek çok kişi, kimisi metro ile, kimileri de otomobilleriyle geliyorlar. Ciddi toplantılar bunlar: ya bir yazarın okuması, ya bir yazın profesörünün son çalışmalarını sunması, bazen de dilbilim üzerine tartışmalar. Her zaman olduğu gibi, almanlar bu toplantıları derin bir sessizlik içinde izliyorlar. Tartışma bölümü geldiğinde de konuşmalar çok ölçülü. Birbirlerini çok iyi dinliyorlar tartışmalarda gereksiz ayrıntılardan kaçındıkları çok belirgin.

Bu çeşit etkinliklerin olduğu gecelerde her şeyin düzenlenmesinde baş sorumluluğun Karin'e düştüğünü fark ediyorsun. Gerçi iki işçi kadın geliyor, sandalyeleri, koltukları sıralamak, içilecek şeyleri, bardakları

sizin kahvaltı yerinizin ardındaki salonda masalar üzerine yerleştirmek için. Ama bütün eksikleri tamamlamak, her şeyi gözden geçirmek, sırasında bir iki eksik kalmış koltuğu salona yerleştirmek görevi Karin'e düşüyor. Konuşmacıların hafif yüksek bir taban üzerine yerleştirilmiş masalarını denetlemek de. Karin, olgun görünüşüne karşın, oldukça genç bir kız. Dikkat edilince alman kızın güzelliğinin bütün niteliklerini taşıdığı anlaşılıyor. Sana bakıyor, gülümsüyor. Çünkü sen burada yabancısın. Onların konuştukları dilde sadece bazı sözcükleri anlıyorsun. Karin bunu biliyor. Bu da uzun yıllar kuzeyde, İskandinavya'da yaşadığın için. Biraz da edebiyata olan merakından dolayı. Karin sana karşı hoşgörölü; herhangi bir şeyden incinmemeni istiyor sanki. Yarın sabah güneşli bir gün olursa, sana konağın koridorlarında rastladığında:

“Bakın işte gene güneş var. Faydalanın ondan” diyecek. Ama bu toplantılarda Karin'in üzerinde kalan sorumluluklar yüzünden alman toplumunun hâlâ “erkek egemen” bir toplum olduğunu düşünüyorsun.

21 Kasım günü Tim’le yeniden Doğu’daki mahalleleri, Rosa Luxemburg’dan öteleri dolaştınız. Prenzlauer Berg mahallesinin sokaklarını. Ardından Hackescher Markt yakınlarına kadar yürüdünüz. Buralarda eski ‘klasik’ biçimlerde giyinmek istemeyenler için, ürünleri çok pahalıya satılan giyim mağazaları açılmıştı. “*Alternatif yaşam tarzı.*” Ama öyle sanıyordun ki, eski kapitalist dünyanın uğultusundan kaçarak, Doğu Berlin’in savaşta çok az yıkılmış, eski komünist rejim zamanında da iyi korunmuş, bu aydınlık yüzlü mahallelerine, geniş sokaklarını çeviren düzgün yüzlü evlerine kaçışan, oralarda yeni yaşam biçimleri arayan çoğu genç insanlar, az gelirli insanlardı. Bu yeni giysilerin “marka” olanlarını pek azı satın alabilirdi. Gerçekten de mağazaların içi boştu.

“Markalar çağında yaşıyoruz sanırım Tim.”

“Öyle, baba.”

Hackescher Hof’a çok yakın bir yerde, bir iç avlunun içinde yer alan bir Güney-Asya lokantasında öğle yemeği yediniz. Uzun masalar çevresine oturmuş genç insanlar, hemen hepsi ingilizce konuşuyorlardı.

“Akşam gittiğim italyan lokantasında da müşteriler hep ingilizce konuşuyordu Tim. Neyin nesidir bu?”

Tim sorunu biliyordu:

“Bunlar Amerika ile İngiltere’den Berlin’e gelerek iş arayan insanlar. Şimdi bunların sayısının 25 bine ulaştığı söyleniyor. Elbette çok azı iş bulabiliyor. Önemli bir bölümü de, belki burada daha ucuz bir yaşam tarzı bulabiliyor.”

Oteldeki odadan valizinizi indirdiniz. Danışmadan bir taksi çağrılmasını istediniz. Çok geçmeden bir taksi geldi. Öyle ki sizin türkçe konuşmanızı duyan şoför gülümseyerek size dilinizle karşılık verdi. Tim, Düsseldorf’a uçarak, bir toplantı için bir gece orada kalacaktı. Çok üzgündü; neredeyse ağlayacaktı.

“Seni seviyorum baba.”

“Hiç üzülme Tim. Gene görüşeceğiz, gene bir araya geleceğiz.”

Tim otomobile girdi. Kapısını kapatmak üzere olan şoföre türkçe seslendin:

“Oğlum sana emanet.”

“Merak etmeyin. Tegel’e kadar benim sorumluluğumda.”

Saat 3’te kaldığın konakta Kleist için küçük bir toplantı olacaktı. Toplantının sona erdiğini düşünerek sen doğru aşağıya şairin mezarının bulunduğu yere doğru yürüdün. Gerçekten çok sayıda insan vardı. Bir bölümü setten aşağıya, Küçük Wannsee’nin kıyısına inmişlerdi. Bazıları ellerinde şampanya bardakları tutuyorlardı.

Küçük Wannsee’nin suları üzerine bulutların gölge-leri vuruyorlardı. Bir konuşma yapılmış mıydı; bilemiyordun. Burada mezara yakın olanlar da, suyun kıyısına inmiş olanlar da, bir cenaze törenine gitmişler gibi koyu renk elbiseler giymişlerdi. Düzenli bir taş, gri bir mermer olan mezarın kıyılarına büyük çelenkler konul-

muştı. Onların dışında da mezarın üzerinde de saksı içinde çiçekler vardı. İki sevgilinin mezarı mıydı bu? Böyle yorumlamak ne kadar da zor! Bu çağın sancısının, çağın sancısıyla derin bir kişiliğin buluştuğu yerde duyulan, sonraki iki yüzyıla da yansıyan bunaltısıydı. Belki ruh, geleceğin bütün çalkantılarını, insana uygun düşmeyecek olan bütün sarsıntıları duymuştu. Şairin intiharı, sence onun şiirinin bir süreğiydi. Bu şiir devam ediyordu. Daha da sürecekti.

O zaman Wannsee'ye her gelişinde bu taşın üzerine bir kırmızı gül koymak isteğinin anlamını sezer gibi oldun. Bu ruh, dünyanın güncel hayhuyuna takılıp kalmayan, güncel olanın çok ötesindeki, sonsuz, derin, süregelen görünmeyen izleğindeydi. Yazının ta içindeydi. Kimi edebiyat araştırmacıları onun hikâyelerini "doğudan-dramatik olan" diye isimlendirseler de. Dolaylı, kurgusal-dramatik olanın yanında, elbette doğrudan-dramatik olan da vardı. Napolyon Çağı: O dönemde Berlin kentinin üniversitelerinde o çağın "tarihin sonu" olduğunu öne süren filozoflar da ders veriyorlardı.⁶

Hayır, tarihin sonu değildi. Filozoflar yanılıyorlardı. Gelecekte de insanı bekleyen büyük felaketler vardı.

Ertesi gece gene Paris-Bar'daydın. Berlin'deki arkadaşların Serpil ve Ataman'la birlikte. Şef bir iki gün sonra, yıllık izninin bir bölümünü kullanacağından İstanbul'a gidecekti. Bu yurdundan uzakta başarılı olmuş insan arkadaşınız gibiydi. Kendisine yemekten sonra size içki ikram etmemesini söylediniz. Ama söz geçirmek zordu elbette. Üç kadeh Martell geldi. Hangi türüydü bilmiyordun.

"Les déserts."

"Tatlı olmasın da" dedi Ataman.

"Sorbe'ler."

"Sana nasıl bir sorbe" dedi şef.

"Votkalı olsun."

Etle birlikte çok şarap içmiştin. Derin soğutucuda, bir buz parçası haline gelmiş sorbeyi de, üzerinde votka olduğu için bitirmekte direndin. Boğazındaki süreğen farenjit izini unuttun. Kim bilir Tim'in gidişi de ne çeşit bir boşluk bırakmıştı içinde. Elbette tatsız bir boşluk değildi. "Yaşam ayrılıklarla dolu" diye düşünüyordun. Bunca soğutulmuş votka, sadece o karşılayabilir bu duyguları.

Saat 23'de Savigny Platz istasyonuna uğrayan Potsdam S-Bahn'ına bindin. Dışarısı soğuk olsa da, odan mutlaka sıcaktı. Konağın büyük kapısındaki ışıklar yanıyordu. Burada sokaklardaki elektrik lambaları ne-

dense sadece kendi çevrelerini aydınlatıyor gibiydiler. Gölün rutubeti miydi yapan bunu? Hep öyle düşünüyordun. Karanlık bahçede, Kristin'i öldüren, Kleist'in öykülerinden çıkmış hayaletler yoktu. Tersine derin bir sessizlik vardı. Rüzgâr da yoktu. Yapraklar da hışırdamıyorlardı.

Sıcak odana döndüğünde not defterine şunları not ettin: "Bütün o hayaletler, bütün bütüne Kleist'in hayal gücünden çıkmış hayaletler değillerdi. Çağ, çağın onulmaz acısı yaratıyordu onları. Bu anlamda Kleist bir 'alıcı'ydı. Sizin mutfakta kullandığınız, tahta saplı, büyük ekmek bıçaklarına benziyorduyorsa öldürümde kullanılan bıçak, bunda senin de gördüğün sanrıların payı var. Kleist sadece kendi ruh sakinliğine kavuşmak istediği için kendini öldürmüştü değil. Geleceğin de taşıdığı felaketlerin o görünmez sezgisini de taşıyordu o. Ruhu tertemizdi. Kuşkusuz insanlık için de iyi dileklerle doluydu. Orduya dahi girmesi bunu gösteriyor. Ama bu dünya, 200 yıl önce de, bugün de en iyi dileklerin gerçekleşmesine elverişli değil. Yoksa o kötümser filozofun söylediği gibi: *'Yollar hiçbir yere mi ulaşmıyor?'*"

23 Kasım günü buzlu sorbenin kışkırttığı o tatsız boğaz ağrın yeniden uyandı. Öğle yemeğine çıkman da olanaksızdı. En iyisi hastalığı kabul edip yatakta kalmaktı. Bavulunda, arada bir tekrarlayan bu hastalığa karşı getirdiğin özel bir antibiyotik vardı. Kahvaltıdan sonra bir tanesini aldın. İki kişilikten de daha geniş olan yatağının üzerinde yarı uykuya daldın. Dupleix metro durağının merdivenlerini inip Rue Viala'ya doğru, kendisini çeviren yapıların pek de yüksek olmadığı sokağa doğru

yürüyordun. Rue Viala; bu önemsiz sayılan, bir cadde de olmayan sokak, kıyım günlerinde işçilerin barikatlar-
da savaştığı önemli bir sokaktı oysa. Rue Viala'nın Rue
Rouelle'le kesiştiği yerde, karşı köşede, birkaç katlı, iki
yandaki sokağa bakan duvarları sarı sıvalı öğrenci oteli
Epoque Hôtel vardı. Sen, sabahı Montparnasse'da etmiş,
ilk metrolardan biriyle oteldeki odana ulaşmak istiyor-
dun. Rue Viala'da istersen salına salına yürü. Bomboş
oluyordu sokak. Odana çıktığında küçük bir kâğıda
yazılmış bir not bulacaksın. Beklediğin bir şey değil.
Nina'dan. Nina seni gece yarısına kadar otelde bekledi-
ğini yazıyor. Ardından geleceğinden umudu kestiğinde,
çok uzakta olmayan arkadaşı Branka'nın evine gittiği-
ni söylüyordu. Yıllar öncesinin imgeleri uçuşuyor hasta
zihninde. Arkadaşlar... Sevgililer... Arkadaş olan sevgili-
ler... Hepsi geri dönüşü bekliyorlar. Geçmiş geri dönmek
istiyor. En iyisi de bu zaten.

İster imgeleme gücün, isterse gerçek yaşamın bir iki
sokağın çevresinde dönsün. En iyisi de bu. Aslında İs-
tanbul'daki mahallenden çıkmak istemezdin. En mutlu
olan insanların doğdukları yerde yaşayıp ölen insanlar
olduklarını düşünüyordun. Komşu evlerin bacalarını
görerek yaşanan küçük bir yaşam. İyi havalarda, kendi
evlerinin duvarlarına sırtlarını vererek oturan yalın in-
sanlar. Tanıdıkları, dostları olan alçakgönüllü bir yaşa-
mı sürdürenler. Bu gerekliydi sana da.

Ama şimdi iyileşmeye çalışmalısın. En önemlisi de
bu.

Akşam vakti biraz bir şeyler yemek için gereken
gücü buldun. Hemen çift taraflı yolu geçerek tren is-
tasyonuna bitişik olan lokantaya gidebildin. Orada bu

gece Rusya'dan gelmiş olan çok genç bir çocuk servis yapacaktı.

Ona:

"Bir Borç" dedin.

O sana kırmızı lahanayla yapılmış bir borç çorbası getirdi. Gülümsüyordu. Çorban bittikten bir süre sonra da:

"Çay" dedin. Onunla ortak bir iki sözcüğün vardı. "Sonra bir çay daha rica ederim."

Uzun gece. Deprem gibi uyanışlar. Geç gelen sabahı beklemeler... Uyutmayan boğaz ağrısı.

24 Kasım Perşembe günü boğazdaki ağrı, daha da ağırlaşmıştı. Bunu önceden de tahmin ediyordun. Terasa uzanan camlı odada kahvaltı ettikten sonra, odana çıkıp, yatağın üzerinde, biraz da olsa iyileşmeni beklemekten başka çaren yoktu. Yarı uyku. Bahçeden gelen uzak sesler. Birkaç işçi ağaçları budamaya başladılar. Markiz von O. Ne tuhaf, ne anlaşılmaz bir hikâye. Şatoya saldırı sırasında Markiz'i hamile bırakan kimdi? Açık seçiklik yok hikâyede. Ama gene, kendi çekici gizemselliğini koruyor. Belki hikâyeyi vazgeçilmez yapan da bu.

Wannsee'nin suları üzerinde o yarış botlarında kürek çeken Amerikan askerleri yok artık. Karşı kıyıdaki yahudilerin katledilmesine karar verilmiş olan taş yapı da sessizlik içinde.

Öğleden sonra saat 3'te yataktan kalkacak gücü bulduğuna inanıyorsun. Ne olursa olsun hemen her gün yapmaya kendini zorunlu duyduğun uzun yürüyüşü de yapacaksın REWE mağazasına kadar yürüyüş. Her defasında gördüğün caddenin karşısındaki تنها pasta-

neye ilk olarak geçiyorsun. Çok terbiyeli, hatta mahcup diyebileceğin genç bir kadın, istediğin kahveyi hazırlıyor. Pastanenin büyük camlarının önüne, dipteki masaya oturuyorsun. Otomobil yolu, karşıdaki mağaza, sonra bir set üzerindeki küçük birkaç dükkân görünüyor. Karşı taraftaki dar, asfalt yollar, göl kıyısına iniyor. Birtakım banliyö evleri, göl kıyısında da bazı yat kulüpleri var oralarda.

Dönüş yolunda sağdaki ağaçlık bölgelerin ötesinde, uzakta olan Batı'da güneşin kıızıl çizgisi var. Onu izliyorsun.

Akşam yemeğinden sonra konferans salonunda, Stuttgart'tan gelmiş olan emekli profesör Volker Klotz konuşacaktı. Onunla kahvaltıda tanışmıştınız. Bütün koltukları dolduran bir kalabalık geldi. Sen de hasta olmadığını kendi kendine göstermek için, buraya açılan salona yakın bir yere oturdun. Sadece bazı sözcüklerle terimleri anlasan da, tartışmanın başlayacağı bölüme kadar orada kaldın. Gene salonla, konferans masasını hazırlayan Karin'di. Sana gülümsedi.

Konağın bahçesi, otomobillerle doluydu. Giriş kapısının iki yanındaki ışıklarla, bahçedeki fenerler yanıyordu. Ama gene de karanlıktı bahçe. Giriş kapısının önündeki bir iki basamaklık mermer yükseltide sigara içen kadınlar vardı.

İkide bir seni yoklayan boğaz ağrıları yaşamını tek düzeye indirdi. Elden geldiği kadar uzun zaman yatağın üzerinde kalıp güç toplamaya çalışıyorsun. Boğazdaki iltihabın aşağılara, akciğerlere doğru inmediğini hissediyorsun. Mutlu bir rastlantı ki yukarıya, sinüslere de pek fazla çıkmadı.

Ertesi gün, Tim’le birlikte öğle yemeği yediğiniz Tayland lokantasına çorba içmek için uzandın. Bu sebze çorbaları iyi geliyor. Cha chà lokantasına ulaşmak için uzun S-Bahn yolculuğunu göze alıyorsun, ardından da Friedrichstrasse’de uzun boylu yürüyorsun. Cha chà lokantasından sonra, yolun üzerinde olan Leysieffer kahvesinde birkaç büyük bardak çay içiyorsun. Ardından gene odana dönüyorsun. Antibiyotik almayı sürdürüyorsun. Bu herkesten uzak dördüncü günün. Boğaz ağrısının en ağır olduğu gün de bugün. Akşam vakti, saat 6 olduğunda yolun karşısındaki istasyon lokantasına çorba ile çay içmeye gitmeden önce, Am Sandwerder yolunun sonuna kadar yürümeye cesaret ediyorsun. En iyisi bu. Dönüşte gene “İyi, güzel bu” diye mırıldanmak istiyorsun.

Sonraki gün de aynı. Antibiyotikler derin bir yorgunluk yapıyor. 13.10’da S-Bahn’a bindikten sonra gene Friedrichstrasse’deki Cha chà lokantasına gidiyorsun. Her günkü gibi çorba içiyorsun orada. Sonra gene o kırmızıya çalan renklerin egemen olduğu Leysieffer kahvesinde iki büyük bardak çay içiyorsun. Servis yapanlar her zamanki gibi çok nazik. Cadde de çok kalabalık değil. Pazar günü çünkü.

Televizyon da canını sıkıyor. Birçok Avrupa kanalını alan televizyonda vakit geçirmek için açık tutacağın bir kanal da bulamıyorsun. Bu hastalık çok kötü. Yazmamak da çok kötü. Bir süre masanın yanında oturup Danimarkalı filozofun ardında bıraktığı parçalardan birini okuyorsun:

“Ne gelecek? Gelecek ne getirecek? Bilmiyorum, hiçbir şey

sezmiyorum. Bir örümcek, belirli bir noktadan hedefine doğru indiğinde, önünde hep, ne denli çırpınsa da ayağın basamayacağı boş bir uzam görür. Benim durumum da böyle; önümde hep boş bir uzam; beni öne doğru götüren ise, arkamda kalmış bir sonuçtur.”⁷

Dümdüz Danimarka toprağı. Kentin içinde ağaçlar, kimi yerlerde ormansı bir hal alıyor. Kente giren kanallar. Uzun *allé*’ler. *Felsefi hiçler*. “*Riens philosophiques*”...

Üç gün sonra, akşamın altısında Serpil seni SAVINGYPLATZ S-Bahn istasyonundan aldı. Ataman istasyonunun arka sokağındaki alçakgönüllü kahvesine gelecekti. Sokakta, geniş camları dışarıya bakan lokantalar henüz bomboştu. Gerçekten Ataman hemen geldi. Onlar kahvede bütün çalışanları tanıyorlardı. Berlin’de son gecendi. İstasyon peronunda Wannsee trenini beklerken, ertesi gün onlara gelip, uçak saatini beklemeni istediler. Düşünceler içindeydin. Karar veremedin. Hem kimseyi rahatsız etmek istemiyordun, hem de beklemenin zorluklarını biliyordun. En doğrusu Wannsee’de vakit geçirmekti.

Uzun uzun düşünmek gerekiyordu: Belki haklı olanlar, 200 yıldır burada yatan şairle, Danimarkalı filozoftu. Gündelik yaşamın gürültüsü içinde çırpınıp durmak, sadece zararsız bir delilikti.

Feriköy, Mart 2012

Notlar

- 1 Bu mektup parçası, bana Wannsee'nin nasıl bir yer olduğunu soran dostum Ö. Sözbilir'e e-mektup yoluyla gönderilmiş karşılığın bir paragrafıdır.
- 2 Tırnak içindeki sözler: "ıssız çöller" Camus'nün, "sis çanı" Melih Cevdet Anday'ındır. Söz konusu olan yazı ile şairin (yazarın) durumudur. Camus, yazar olarak "ıssız çöllerden söz etsek de, insanı savunuyoruz" demek istemişti.
- 3 Kristallnacht: 10 Kasım 1938 günü Naziler'in yahudi ev, sinagog ve işyerlerine yaptıkları kanlı saldırının adı. O gün sokaklar cam kırıklarıyla dolu olduğundan bu ad verilmişti. [ed. n.]
- 4 Neue Synagoge: Almanlar böyle yazıyorlar, türkçesi Yeni Sinagog. [ed. n.]
- 5 Bu yarım tümce, *Paris Güncesi* adlı kitabımdandır.
- 6 İéna'ya ulaşan Napolyon ordusunun parlak giysilerini görünce "İşte tarihin sonu" diyen Hegel'dir. O sırada Berlin'de üniversitede ders veriyordu. Çok uzak bir açıdan bu filozofa bakarsak, Fransız İhtilâli'ne takdirle bakışını benimsemekle beraber, mutlak Devlet otoritesini olumlamasını benimseyemiyorum. Hele "tarihin sonu" düşüncesi, oldukça yüksekten atmak gibi geliyor bana.
- 7 Danimarkalı filozoftan alınan bu çok ünlü kısa paragraf bana Ö. Kılınçaslan tarafından verilmiştir. Kierkegaard'ın kitapları Stockholm'deki kitaplığımdadır. Novella ise İstanbul'da yazıldı.

Demir Özlü vaktiyle art arda yazdığı *Bir Beyoğlu Düşü*, *Berlin'de Sanrı* ve *Kanallar* adlı üç anlatı kitabına, yirmi yıl sonra, yenisini ekliyor:

Önünde Boş Bir Uzam.

Berlin'de yazından düşünceye, tarihten siyasete uzanan konuların ortasında yalnızlığının izini süren, kafelerde istasyonlarda gölgesini gezdiren yazar, "sen" diye anlatıyor Demir Özlü. Okur, yazarla birlikte soluyor bir büyük kenti.

Kimsenin sesi çıkmıyor. Kalabalıklar bastırılmış düşlerinin soluk imgeleri içinde sürüklenip gidiyorlar. Kendini iyileştirmek için yazdığını düşünsen de, "ıssız çöllerden" ya da Berlin'deki kanallardan söz etsen de, bir "sis çanı" olacaksın sen. Korkma, kendini koy ortaya.

Kapak resmi: *Edvard Munch, Karl Johan Caddesi'nde Akşam (1892)*